

Sak 3: Uttalelser

Innkomne forslag til uttalelser

SVs 25. ordinære landsmøte

17.-19. mars 2023

Dato: 20.02.23

#svlm23 | sv.no/landsmote

Innhold:

U1: Meir rettferdige bompengar.....	3
U2: Grøntproduksjonen i Nord-Norge.....	4
U3: Avvent nye konsesjoner for torskeoppdrett.....	5
U4: Rettferdig fødselspermisjon	6
U5: Kamp mot dyrtida!	7
U6: SV er på parti med lærerne og skolen	8
U7: Kommunene må få overta statlige eiendommer	9
U8: Studie- og utdanningssentrene - en joker i distriktssatsingen.....	10
U9: Flyreiser til og fra Finnmark til en akseptabel pris.....	12
U10: Elektrifisering av sokkelen er minst 50 milliarder til grønnvasking.....	13
U11: En ny, kunnskapsbasert abortlov	14
U12: Norsk verdensarv må sikres!.....	16
U13: EØS-avtalen må utfordres - bruk handlingsrommet for å sikre nasjonal politisk kontroll med strømmen.....	17
U14: Det offentlige helsevesenet- en varslet katastrofe?	18
U15: Sex er mer enn samleie - vi krever bedre seksualitetsundervisning nå	19
U16: En rusforebygging som fungerer.....	22
U17: Israels okkupasjon og kolonisering av Palestina må opphøre	25
U18: Helseforetaksmodellen må avviklast!.....	27
U19: Språkleg rettferd i skulen	28
U20: Gjeninnfør muligheten til å ha ung ufør-tillegget til arbeidsavklaringspenger (AAP).....	29
U21: Gi unge under 25 år samme minstesats på AAP som de over 25 år.....	30
U22: Justere satsene for å kunne få bostøtte, slik at flere favnes av denne ordningen	31
U23: Endre tilbake til gjennomsnittsinntekt som beregningsgrunnlag for bostøtte	32
U24: Stopp innføringen av studieavgift for utenlandsstudenter	33
U25: Et sterkt offentlig helsevesen	35
U26: Fornybar energi til landets største klimatiltak!.....	36
U27: Styrk den offentlige tannhelsetjenesten først!.....	38
U28: Regjeringen må følge opp høyesterettsdommen i Fosen-saken!	40
U29: Robot-skatt.....	41
U30: Dyrtid og aleneboende.....	42
U31: NAV med mennesket i sentrum	43
U32: Lakseskatt er viktigare enn skatt som sådan	44

U33: Krisepakkelov nå!.....	46
U34: Styrk sjukehusa no!.....	47
U35: Språkleg rettferd i skulen	48
U36: Gjer ord til handling: Vern Sandsfjordsområdet!	49
U37: SV fordømmer Tyrkias brudd mot internasjonal rett og menneskerettigheter.....	51
U38: En rettferdig asylpolitikk	53
U39: Vern om rettsstaten og urfolksrettigheter	54
U40: Stortinget har en historisk mulighet til å avslutte forforskningen.....	55

U1: Meir rettferdige bompengar

Forslagsstiller: Tromsø SV

Bompengar er eit viktig verkemiddel for å sikre utbygging av infrastruktur vi treng i Noreg. I byane våre er og bompengar eit godt verkemiddel å redusere biltrafikken og dermed både lokale og globale miljøbelastningar.

Det er imidlertid eit problem at takstane er flate i alle bomringar og ikkje diferensiert med omsyn til betalingsevne. Det betyr at kostnaden med å redusere miljøbelastninga ikkje blir fordelt etter evne til å delta. Samstundes veit vi at mange av byane våre allereie er delte. Dei som har mest pengar har råd til å busette seg der den lokale belastninga frå biltrafikken i utgangspunktet er lågast og blir samtidig mindre påverka av bompengane.

Derfor vil SV ta initiativ til ei ordning med differensierte takstar i bomringane basert på inntekt og/eller formue. Ei slik diferensiering vil vere med på å skape større aksept for bompengar som eit viktig verkemiddel og vil gjere denne typen skattelegging meir rettferdig. Det vil vere eit mål for SV å få gjennom ei slik ordning i framtidige statbudsjettforhandlingar.

U2: Grøntproduksjonen i Nord-Norge

Forslagsstiller: Kvæfjord SV

Det har i lengre tid vært et politisk ønske å øke forbruk og produksjon av spiselige grønne produkter i Norge. Det har blant annet vært nedsatt en ekspertgruppe sentralt for å vurdere aktuelle tiltak. Lite skjer i nord, grøntproduksjonen er nå nede på et lavmål. Nord-norske grønnsaker er omtrent fraværende i markedet. En evt økt produksjon ser ut til å komme rundt sentrale grossistlagre i sør.

Vi ber om at det utarbeides en plan for økt grøntproduksjon i nord. Vi har klimatiske forhold for å dyrke de fleste grønne produksjoner. Nord-norske bruk er relativt små, og vil derfor egne seg godt til arbeidsintensive produksjoner. Mye jord som i dag er vanskelig med mekanisert drift, vil derfor kunne tas tilbake i produksjon. Økt lokal produksjon vil også føre til bedre kvalitet og tilgjengelighet, og dermed også økt forbruk.

Vi ber om at opptrappingsplanen inneholder følgende elementer

- Kompetanse- og rådgivingstilbud
- Distribusjonsløsninger og omsetningsmuligheter
- Økonomi (driftsøkonomi og kapitaltilgang)

U3: Avvent nye konsesjoner for torskeoppdrett

Forslagsstiller: Senja SV

Oppdrett av torsk er en næring som er på vei opp. Den siste tiden har det vært en økning i antall nye søknader, og det har utløst flere tillatelser. I 2022 var det oppdrett av torsk på 15 lokaliteter langs kysten. Det utgjør ei dobling fra 2020.

Havforskningsinstituttet uttalte i 2022 at dersom næringen får godkjent alle omsøkte søknader, kan torskeoppdrett utgjøre en risiko mot kysttorsken fra Stadt og nesten nord til Bodø. Lenger nord er risikoen vurdert som moderat, men likevel er det enkelte områder, bl.a. i Lofoten og Vesterålen, som kan bli utsatt.

Rømmingstallene for oppdrettsnæringa i 2022 er tydelige, torsken står for størsteparten av rømmingene. Den største skjedde i Voldsfjorden i Møre og Romsdal, der om lag 87.000 fisk rømte. 2023 startet med ny torskerømming, denne gang på Helgeland, fra ukjent lokasjon. Rømt oppdrettsfisk er en trussel for den ville bestanden av arten. Det er også fare for at oppdrettstorsken gyter i merdene. Rømming og ukontrollert gyting utsetter villtorsken for ødeleggende genetisk påvirkning. Videre er det sannsynlig at smitte fra oppdrettstorsk av virus, bakterier og parasitter vil øke sykdomsforekomst hos villtorsk.

Havforskningsinstituttet peker på at villtorsken, til forskjell fra laksen, lever hele sitt liv i det marine miljø. Med større fysisk nærhet til oppdrettsanleggene kan atferden til torsken også endre seg, f.eks. ved at den tiltrekkes eller unnviker oppdrettsanlegg.

Vi vet for lite om konsekvensene av torskeoppdrett, både når det gjelder miljøpåvirkning og påvirkningen på en allerede truet kysttorsksbestand.

Fiskeridirektoratet har varslet at de i 2023 vil gjennomføre et pilottilsyn rettet mot torskoppdrettsnæringen der målet er å undersøke om drift av disse tillatelsene er i samsvar med akvakulturregelverket og øvrige vilkår i tillatelsene.

Sosialistisk Venstreparti krever:

- At det i spørsmål om ny næring og bevaring av arts mangfold og miljø, må hovedregelen være et føre-var-prinsipp.
- At det ikke gis nye tillatelser før fiskeridirektoratets tilsyn, er gjennomført og rapport er fremlagt.
- At myndighetene i større grad setter krav til oppdrettsnæringas miljøavtrykk, og iverksetter tiltak som stimulerer til en bærekraftig utvikling

U4: Rettferdig fødselspermisjon

Forslagsstiller: Trondheim SV

Stadig flere kvinner tar ut ulønnet permisjon etter fødsel. Ulønnet permisjon får konsekvenser for kvinners pensjonsopptjening. Tall fra NAV viser at 48 % av kvinner tok ut ulønnet permisjon etter fødsel i 2021, og det er et tydelig signal på at rammene med lønnet permisjon ikke er gode nok.

Kvinnene selv oppgir at de trenger tid til å komme seg etter fødsel og at de ønsker å amme lengre enn 9 mnd. Helsemyndighetene anbefaler at mødre ammer til babyen er 12 mnd. Det er for mange utfordrende å kombinere amming og arbeidsliv.

For å sikre likestilling er det viktig at kvinnehelse, familierpolitikk og økonomi ses i sammenheng.

SV vil sikre kvinner en lengre fødselspermisjon uten å ta av fedrekvoten.

SV vil utrede kvinners og familiens behov for lengre fødselspermisjon.

U5: Kamp mot dyrtida!

Forslagsstiller: Astrid T. Kjelsnes, faglig leder

SV støtter opp om dyrtidaksjonen som nå kommer fra fagbevegelsen. I en tid der vi har reallønnsnedgang, økende matvarepriser, økende rente og økende forskjeller er svaret politisk styring. Konsumprisindeksen (KPI) endte i 2022 på 5,8 prosent og matprisene med 11,5 prosent. Vi har ikke sett en så kraftig økning i konsumprisindeksen (KPI) siden 1988. Kampen mot uakseptable kostnader i en tid med krise etter krise må få et politisk svar. Det er på tide å blåse støv av "Lov om pristiltak" og sette prisstopp på matvarer.

En stadig økende rente gjør at boligutgiftene øker. De med boliglån får dyrere lånekostnader og prisene på leiemarkedet stiger i takt med økte renter. Det er ikke lenger holdbart å ha en økonomisk politikk som bare styrer etter inflasjonsmål. Resultatet ser vi nå når renta øker i takt med den generelle prisstigningen, dermed blir det vanskeligere å få endene til å møtes for stadig flere. Vi må få verktøy tilbake i verktøykasse i den økonomiske politikken.

Kampen for å få ned forskjellene løses blant annet i lønnsoppgjøret gjennom forhandlinger mellom partene. Men for de som ikke klarer å stå i jobb og har behov for sosiale ytelser må også inntektene opp. Ingen blir frisk av å være fattig. Vi må derfor øke ytelsen som gis i folketrygden, slik at forskjellene ikke fortsetter å økt.

U6: SV er på parti med lærerne og skolen

Forslagsstiller: Østensjø SV

SV vil ha en storstilt satsing på skolen og støtter lærernes krav om høyere lønn. Kommuner og fylkeskommuner er i dag tariffpart ved forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår for undervisningspersonale i grunnskolen og videregående skoler. En svak kommuneøkonomi har ført til at lærerne de siste 20 årene har sakkett akterut sammenlignet andre kommunalt ansatte. SV krever derfor at forhandlingsansvaret med lærerorganisasjonene overføres fra Kommunenes Sentralforbund (KS) til Staten.

KS har vist liten vilje til å komme lærerorganisasjonene i møte. Resultatet av forhandlingene i 2022 var at 38 fagforbund fikk et bedre lønnsoppgjør enn lærerorganisasjonene. Lønnsoppgjøret sto ikke i forhold til den høye prisveksten i samfunnet. KS spekulerte i tvungen lønnsnemd og sparte 850 millioner kroner på lærerstreiken. Mange elever fikk ikke den undervisningen de har krav på mens streiken pågikk. Etter Kommunevalget i 2023 må KS få en ny politisk sammensetning som tar lærermangelen og rekrutteringsproblemene i skolen på alvor.

Kilde (tallgrunnlaget i uttalelsen):

<https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2023/nemndas-kjennelse-et-stort-tap-for-skolen-og-en-fallitterklaring-fra-ks-og-landets-politikere/>

Trukket grunnet manglende forslagsrett.

U7: Kommunene må få overta statlige eiendommer

Forslagsstiller: Vestfold SV

Det må bli slutt på profittbasert salg og økt privatisering av statlige eiendommer. Offentlige eiendommer bør bli i offentlig eie og overdras til kommuner og fylkeskommuner.

NRK har avdekket at Forsvaret siden 2001 har solgt bygningsmasse tilsvarende 2,8 millioner m². De har lagt ned over 900 norske forsvarsanlegg, mange i kystnære områder. Ifølge Forsvarsstaben har dette innbrakt ca. 3,4 milliarder kr, og redusert driftskostnadene med ca. 2 milliarder kr. Forsvaret og Forsvarsbygg må få nye politiske føringer, som tilgodeser og prioriterer allmennhetens interesser.

Stortinget ba i 2004 Regjeringen klargjøre retningslinjer ved salg av Forsvarets eiendommer slik at forholdet og hensynet til allemannsretten, friluftsliv, kulturhistoriske verdier og lokale og regionale myndigheter ble klarere. I dag avhendes ikke-bebygde områder til kommunene til friluftsmål for en lav sum. Kommunen tilbys bebygde områder til verditakst. Hvis kommunene ikke kjøper selges de bebygde områdene, gjerne bygning for bygning til den som byr mest.

Tiden er inne for en mer radikal politikk for å sikre allmenhetens interesser ved salg av forsvarseiendommer i landet vårt. Til sammenligning er Fyr-eiendommene rundt kysten avhendet for en symbolsk sum og blir forvaltet av OF-Kystledsystemet i samarbeid med DNT.

SV mener at eiendommene bør forbli i offentlig eie og overdras til kommuner og fylkeskommuner. Dersom eiendommene er attraktive, skal de benyttes til samfunnsnyttige formål og sikre allmenheten tilgang.

U8: Studie- og utdanningssentrene - en joker i distriktssatsingen

Forslagsstiller: Troms SV

Flere offentlige utredninger og meldinger (NOU 2019:12, NOU 2020:12, Meld.St.5(2019-0202, Meld.St.14(2019-2020)) har løftet kompetanse som en sentral faktor i demografiutviklingen framover. Vi ser i dag at det er mangel på kvalifiserte personell innen helse og opplæringssektorene i distriktet. Vi leser stadig at barnehager som holdes stengt på grunn av mangel på personell og flere som jobber innen helse og oppvekst sektorene mangler nødvendige kvalifikasjoner.

Den nasjonale strategien med strukturering av høyere utdanning har på mange områder hatt motsatt målsetning av det som studie- og utdanningssentrene har hatt.

Framveksten av studie- og utdanningssentrene er et svar på de ulike regionenes behov for kompetanse som dagens opplæringsstruktur ikke klarer å dekke. Lokal kunnskap og tett samarbeid med kommunale- og private aktører har gitt studie- og utdanningssentrene i kommunene en unik kunnskap om kompetansebehovet i de ulike regionene. Dette er kunnskap som universitetssektoren ikke har tilgang til uten disse aktørene. Studie- og utdanningssenter rekrutterer andre studenter enn UH-sektoren. Dette er gjerne voksne/etablerte personer som ikke vil tatt utdanning dersom dette ikke hadde vært tilgjengelig lokalt. I tillegg har studie- og utdanningssenter også en rolle som samfunnsutvikler og kompetansemotor i regionen – gjennom å koble kompetanse og utvikling i samhandling med andre aktører.

Erfaringen fra årene med arbeid gjennom disse sentrene er at finansieringsordningene og strukturene til universitetssektoren ikke er rigget for å ivareta distriktenes kompetansebehov på en god måte. Der finnes ikke alltid ferdige studietilbud som fyller behovet, kravet til antall studenter stanser gjennomføringen av planlagte og viktige studietilbud. De enkelte kompetansebehovene i kommunene krever kanskje særlige tilrettelegginger og skreddersøm i utdanningstilbudet. Dette medfører store kostander for kommunene eller de enkelte studentene dersom studier skal gjennomføres.

Ved å unnlate å anerkjenne og innlemme studiesentrene inn i den ordinære utdanningsstrukturen har stortinget overført ansvaret for deler av den høyere utdanningen ned til fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Lokale og regionale styringsnivåer har over mange år dermed båret kostnadene for manglene i universitets- og høyskolesektoren i mange tiår.

Regjeringens svar på denne mangelen er å utlyse søkbare tilskuddsmidler. Tilskuddsordninger sikrer allikevel kun videre midlertidighet og ikke langsiktig trygg drift, og er ikke en full anerkjennelse fra regjeringen. SV vil at utdannings- og studiesentrene innlemmes med en egen finansiering gjennom universitetssektoren som sikrer at disse sentrene blir en integrert del av universitetenes senter for desentralisert utdanning.

46 SV anerkjenner viktigheten av nær tilknytning til lokalsamfunnene og mener at studiesentrene
47 fortsatt være lokalisert i sine respektive regioner og det må finnes en løsning som ivaretar
48 den egenart som ligger i den form og de oppgaver de har i dag,
49 Sentrene skal gis tilstrekkelig finansiering til å kunne levere likeverdige tilbud i alle regioner i
50 Norge.

51
52 En slik organisering vil styrke både universitetssektoren og studiesentrene gjensidig med
53 kompetansetilgang på ulike områder, og vil gi distriktskommunene en kraft til å utdanne flere
54 uten at de trenger flytte fra regionen.

55
56 Studiesentrenes arbeid med å fasilitere for studentene er viktige å ivareta for at voksne skal
57 kunne kombinere jobb og studier. Overgangen inn i universitetssektoren skal skje i tett
58 samarbeid med sentrene for å sikre at en ikke taper sin egenart.

59

U9: Flyreiser til og fra Finnmark til en akseptabel pris

Forslagsstiller: Hammerfest SV

Billettprisene for flyreiser til og fra Finnmark, internt i Finnmark og i Nord Norge er urimelig høye. Flere peker på høye flybillettpriser som en grunn for at de ikke vil flytte til eller bli boende i regionen. Det blir for kostbart å reise på besøk til slekt og venner andre steder i landet, eller reise til utlandet. Det samme har stor betydning for vår deltakelse i utdanning, frivillige organisasjoner og for bedrifter.

For å opprettholde eller øke folketallet må alle gode tiltak vurderes. Dette er svært viktig i et beredskaps- og sikkerhetsperspektiv og for å ha gode forutsetninger for å lykkes med det grønne skiftet i nord. SV skal jobbe for å få på plass en løsning hvor innbyggere i Finnmark kan få rimeligere reiser mellom nord og sør og internt i nord.

U10: Elektrifisering av sokkelen er minst 50 milliarder til grønnvasking

Forslagsstiller: Akershus SV

Regjeringen har gått inn for elektrifisering av sokkelen med strøm fra land. Det vil forverre strømkrisen og forsterke kravet om å oppheve vassdragsvernet og å bygge enda flere naturødeleggende vindmøller. Elektrifisering med havvind vil også innebære store naturinngrep og enorme subsidier, og eventuelle hybrid kabler vil fungere som eksportkabler.

Uansett om strømmen er vannkraft eller havvind, så er elektrifisering forkastelig sett fra et øko-sosialistisk ståsted. Utslippene fra selve produksjonen på plattformene utgjør ca. 3 prosent av den fossile energien som blir hentet opp. Det er de 97% som er avgjørende for klimaet. Det å elektrifisere med kraft fra land vil ta tid, minst ti år – og havvind enda lenger tid.

SV arbeider for å fase ut norsk produksjon av olje og gass så raskt som mulig og mye bør ha skjedd før 2030. Det blir dermed fullstendig meningsløst og bortkastet å investere minst 50 milliarder i elektrifisering. Investeringer som knapt nok vil være ferdig før produksjonen er drastisk redusert.

Det å få redusert produksjonen kraftig, om enn bare et år, ja noen måneder tidligere vil gi mindre utslipp totalt enn tiår med elektrifisert produksjon. Investeringene i elektrifisering vil bare fungere som et signal om at olje- og gassproduksjonen ikke skal avvikles raskt. Dermed vil investeringer i fossilproduksjon fortsette som før.

Det å gå inn for elektrifisering er å ta fokus vekk fra det politiske arbeidet med å få redusert produksjonen og dermed også utslippene fra gassturbinene.

Elektrifisering er grønnvasking i stor stil.

U11: En ny, kunnskapsbasert abortlov

Forslagsstiller: Kvinnepolitisk utvalg

Verdens helseorganisasjon (WHO) publiserte i mars 2022 nye retningslinjer som fraråder abortlover som setter en yttergrense for lovlig abort. SV mener vi trenger en ny og moderne lov i tråd med WHO's anbefalinger. Den nye loven må ta utgangspunkt i at kvinner selv kan ta etiske vurderinger, og må ivareta kvinner som av ulike grunner trenger å gjennomføre aborter sent i svangerskapet. SV støtter derfor regjeringens abortutvalg i dets ønske om å se på hele loven på nytt.

Dagens abortlov fra 1978 var et kompromiss mellom de som var mot abort og de som mente kvinner skulle ha full selvbestemmelse. Den tillater abort så lenge fosteret ikke anses levedyktig, mens kvinnene selv bare kan bestemme fram til 12 svangerskapsuke. Etter dette innskrenkes selvbestemmelsen, og kvinner må møte i en abortnemnd. Aborter etter uke 18 kan bare utføres når særlig tungtveiende grunner er til stede.

I kvalitative intervjuer med gravide oppgir de at prosessen og selve møtet med nemnda oppleves nedverdiggende. Kvinner har ikke oppsøkt nemnda av fri vilje, men pålegges å gjøre det for å få innvilget svangerskapsavbrudd. Makten nemnda har står også i veien for veiledningen kvinner som søker abort trenger og ønsker. Undersøkelser viser at kvinner som er i tvil, unngår å snakke med helsepersonell i forkant av møte med nemnda, av frykt fra å ikke få innvilget abort. Kvinner fra miljøer hvor abort er tabubelagt, og kvinner som ikke har norsk som førstespråk, kan oppleve nemndsbehandlingen som en særlig stor påkjenning. Abortnemnda er ofte en ekstra belastning for kvinner som står i en svært vanskelig situasjon fra før. I tillegg er den skjeve maktbalansen problematisk, kvinnes ønske vektlegges, men nemnda bestemmer.

Spørsmålet om man skal gjennomføre et svangerskap eller ikke, må kunne sies å være i en særstilling sammenlignet med andre valg vi kan stå ovenfor når det kommer til helsehjelp. I valg som vil påvirke omsorgsbyrde, arbeidskapasitet, økonomi, livskvalitet og helsetilstand i avgjørende grad, er det spesielt viktig at det er kvinnene selv som har det siste ordet.

I Norge utføres åtte av ti aborter før svangerskapsuke 9, og over 95 % av alle aborter gjøres innenfor dagens grenser for selvbestemmelse. De få abortene som utføres senere tas på grunn av særlig tungtveiende grunner. Dette understøttes av at omtrent alle som søker abort innvilges dette, også etter 18. svangerskapsuke. Kvinner har en helt åpenbar interesse i at aborten utføres tidligst mulig. Jo senere en abort utføres, jo lenger går man gravid, og aborten blir mer komplisert og smertefull. Det er flere land i Europa som har mer liberal abortlov enn Norge, blant annet Island og Nederland. Deres abortregister gir ikke holdepunkt for at det blir flere aborter. Erfaringene viser derimot at jo mer tilgjengelig aborter er, og jo lettere muligheten for medikamentell hjemmeabort er til stede, fører det til at abortene utføres tidligere enn før.

Med dagens fosterdiagnostikk har vi langt bedre forutsetninger enn før for å avdekke alvorlig sykdom og misdannelser tidlig i svangerskapet. Likevel kan det skje at alvorlig skjevutvikling eller sykdom hos fosteret oppdages etter uke 12. For eksempel kan sykdommer på flere vitale organer ikke oppdages før tidligst mellom uke 16 og 18. Med dagens lovverk fører dette til at kvinner som får avdekket alvorlig sykdom på sitt foster ikke får avbryte svangerskapet umiddelbart, men må søke og avvente behandling i nemnd.

48 **SV vil:**

- 49 • Avvikle nemndsystemet og sikre reell selvbestemmelse.
- 50 • Bygge opp offentlige rådgivende tjenester i hele landet for å sikre kvinner god støtte
- 51 og oppfølging i vurdering av og i etterkant av abort. Rådgivningen skal være frivillig.
- 52 • Lovfeste retten til oppfølging og veiledning ved abort.
- 53 • Forbedre og styrke hjelpen til de som opplever spontanaborter, særlig sent i
- 54 svangerskapet.
- 55 • Tilby medikamentell abort i kommunehelsetjenesten og fastlegetjenesten.
- 56 • Jobbe for kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter internasjonalt.

57

U12: Norsk verdensarv må sikres!

Forslagsstiller: Ådne Naper (sentralstyret), Bjarne Rohde (landsstyret) og Christian Torseth (landsstyret)

Verdensarven er det ypperste verden har av kultur- og naturarv, og hjelper oss å forstå menneskeheten. Norge har åtte punkter på verdensarvlista:

Bryggen i Bergen, Umes stavkirke, Røros bergstad og Circumferensen, bergkunsten i Alta, Vegaøyan, Struves meridianbue, Geirangerfjorden og Nerøyfjorden, og Rjukan-Notodden industriarv.

UNESCOs liste over verdens kultur- og naturarv, er en liste over kultur- og naturarv av fremstående universell verdi. Konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv ble vedtatt i 1972. Bakgrunnen for konvensjonen var et økende press mot kulturminner og naturområder i form av krig, naturkatastrofer, forurensing, turisme og forfall.

Sammen med resten av FN-landene, forvalter Norge en rekke objekter, innen kultur- og naturmiljøer som er ansett som særskilt viktige for menneskehetens kultur- og naturarv. Listen har som mål å verne om verdens uerstattelige kultur- og naturarv, og er en oversikt over verdensarvobjekter. Dette er FNs verdensarvliste.

Nåløyet for å oppnå verdensarvstatus er lite, og det er krevende og kostbart å forvalte verdensarven. I Norge har bevilgningene stått på stedet hvil de siste årene. Det begynner å bli kritisk å følge opp med midler om Norge skal kunne oppfylle våre egne forpliktelser i forvaltningen av vår verdensarv.

Landsmøtet i SV ønsker derfor en verdensarv-milliard for å sikre vedlikehold, forvaltning og ivaretagelse av vår fremste kultur- og naturarv.

U13: EØS-avtalen må utfordres - bruk handlingsrommet for å sikre nasjonal politisk kontroll med strømmen

Forslagsstiller: EU/EØS-utvalget

Fra mange kanter reises det krav om at regjeringa må bruke handlingsrommet i EØS-avtalen for å oppnå målet om politisk kontroll med strømmen. Dagens før landsmøtet i SV er det gjennomført omfattende politiske streiker og aksjoner over hele landet med krav om å fjerne markedets makt over strømforsyning og strømpriser.

Landsmøtet i SV støtter streikene og protestene mot at EU og markedet skal overstyre vårt nasjonale folkestyre. Vi oppfordrer statsminister Støre og AP/SP-regjeringa til å lytte til kravene fra egne rekker og fra fagbevegelsen. Vi rekker ut ei hand til regjeringa og ber dem slutte seg til disse kravene som kan tilfredsstille ønskene fra vanlige folk, fagbevegelsen og næringslivet:

1. Prisene på norsk strøm må frikoples fra europeiske priser. Rimelig strøm er et konkurransefortrinn for norsk industri i omlegginga til grønn produksjon. Rimelig strøm er helt nødvendig for mange hundre tusen mennesker som bor slik at de ikke har alternativer til elektrisk oppvarming. I den grad dette utfordrer EUs energiunion og EØS-avtalen, må det settes politisk vilje bak krava.

2. De to siste kablene til Tyskland og Storbritannia fungerer nærmest som reine eksportkabler, tapper norske vannmagasin, og gir oss høye priser tilbake. Det kan ikke fortsette. Norge må ha full kontroll over kraftflyten i utenlandsforbindelsene. Staten må styre utveksling av kraft og salg av overskuddskraft. Det etableres ingen nye kabelforbindelser

3. Det skal være full nasjonal kontroll over innenlands kraftomsetning. Det må etableres et eget statlig salgsselskap - Statstrøm - som overflødiggjør private salgsselskaper av strøm. Forbrukerne må sikres forutsigbarhet og rimelige priser

4. Det etableres et 2-pris-system for strøm i Norge, der luksusforbruk og overforbruk prises høyt, mens grunnforbruket prises lavt.

5. Det iverksettes snarest et kraftig 5-års-program for ENØK, retta både mot forbrukere og næringsliv. I løpet av disse årene skal det tas ut maksimal effekt av mulige ENØK-tiltak. Dette bør være et spleiselag mellom Staten, eierne av strømproduksjonsselskaper og næringslivet.

Dersom regjeringa er villige til å imøtekomme SV på disse forslagene, kan vi sikre norske forbrukere strømpriser å leve med, og norske bedrifter vilkår de kan konkurrere, vokse og omstille seg under. Vi kan få nasjonal politisk kontroll over den kanskje viktigste innsatsfaktoren for det grønne skiftet - vannkrafta og strømprisene i Norge.

U14: Det offentlige helsevesenet- en varslet katastrofe?

Forslagsstiller: Troms SV

Flere og flere kommuner i landet melder om fastlegekrise. Sykehusene i helse nord melder om at det er tilnærmet umulig å tilsette legespesialister på enkelte områder. Samtidig har vi flere utdannede leger i Norge enn noen gang. Vi har faktisk flere leger pr innbygger enn de aller fleste andre land omkring oss, ifølge legeforeningen. På den ene siden er det legemangel på den andre siden skriker det øvrige helsevesenet etter alle typer fagfolk. Mangelen på sykepleiere og helsefagarbeidere er markant, og problemet er likt både i kommunene og på sykehusene. Det er en reell fare for at vi står ovenfor en helsekollaps ved neste pandemikorsvei, mange kommuner står allerede i fare for å ikke klare å levere tjenester som er i tråd med kravene i lovverket og eldreomsorgen klarer ikke levere konstante og likeverdige tjenester til alle som sikrer en verdig alderdom.

Fortellingene er like over hele landet, og kommunene og sykehusene har brukt millioner av kroner på innleide vikarbyråtjenester for i det hele tatt kunne tilby den omsorgen som de skal. Dette er en trend som har styrket seg over flere år, og det står til enhver tid tusenvis av ledige pleierhjemler åpne over det ganske land. Samtidig popper det opp stadig flere private tilbydere, både innenfor spesialisthelsetjenesten og vikartjenester. Med dette blir vikarbyråene halmstrået som sykehusene og primærhelsetjenesten må ty til, og kampen om den viktige arbeidskraften hardner til. Det er en konkurranse som er dypt urettferdig og ikke bærekraftig. Den offentlige helsetjenesten stiller i konkurranse om arbeidskraften med et privat næringsliv som kan "shoppe tjenester" fra øverste hylle, og som ikke har ansvar for uforutsette eller akuttmedisinske hendelser. Som ikke har krav om å ivareta alle folkehelseutfordringer og de aller sykeste pasientene. Som ikke trenger ta hensyn til uforutsette hendelser i turnuser som utløser behov for beordring, og som dermed slipper en hel rekke av arbeidstidsutfordringene som offentlige tjenester må håndtere. Dette er en konkurranse som ikke kan vinnes av kommunene med fristende lønnsmidler alene. Prisen for den situasjonen vi nå er havnet i er høy, både budsjettmessig og menneskelig. For høy til at helsevesenet og befolkningen kan bære det på sikt.

SV er bekymret for den utviklingen som er i det norske helsevesenet der klokkeetroen på et skapt fiktivt marked for helsetjenester har ført det offentlige helsevesenet ut i en hengemyr. Stadige krav om budsjettmessig balanse uten hensyn til de faktiske utfordringene vil bare gjøre vondt verre. SV mener at helseforetaksmodellen til fulle har bevisst at den ikke fungerer til å løse helsevesenets utfordringer. SV vil at sykehus og kommunale helsetjenester får det økonomiske løftet som sikrer gode arbeidsvilkår. Investeringsmidler til utstyr og materiell må skilles fra ordinær drift, og stykkprisfinansieringen som premierer de enkleste inngrepene må avvikles. Desentraliserte spesialisthelsetjenester må premieres og hele landet skal ha tilgang til og rettigheter til en trygg og forutsigbar akutt- og ambulanseberedskap.

U15: Sex er mer enn samleie - vi krever bedre seksualitetsundervisning nå

Forslagsstiller: Sosialistisk Ungdom, Aila Kamaly (sentralstyret) og Freddy André Øvstegård (stortingsrepresentant)

Dagens seksualitetsundervisning er klein og utdatert. Klein seksualundervisning gir også et kleint møte med sex. I dag er seksualitetsundervisningen sentrert rundt prevensjon og kjønns sykdommer. Dette er for all del bra, men det er ikke dekkende nok. Trygg sex handler om mer enn å unngå graviditet og kjønns sykdommer, det handler også om at sex skal være frivillig. Vi ønsker at en skal lære barn og unge om samtykke fra en tidlig alder.

Dagens undervisning snakker alt for lite om seksualitet. Den er heteronormativ og gir ikke ungdom en trygghet inn i ungdomsårene. Vi vil lære mer om legning og kjønnsuttrykk på en måte som ikke er fremmedgjørende. Vi ønsker at dagens seksualundervisning gjøres om til en seksualitetsundervisning.

For å skape en seksualitetsundervisning som ikke er mangelfull trenger vi også langt mer seksualitetsundervisning enn hva en har i dag. I dag har man ikke rett på seksualundervisning på videregående skole, dette til tross for at det er da mange debuterer seksuelt eller utforsker egen seksualitet. Gjennom jevnlig seksualitetsundervisning fra man er barn til man er ung voksen kan seksualitetsundervisningen være mer tilpasset aldersgruppa og favne bredere.

En samtykkeorientert seksualitetsundervisning

Innen fylte 18 år har 83% av norsk ungdom sett på porno. Av guttene som ser på porno begynte 63% av dem å se på dette før fylte 13 år. Samtidig er gjennomsnittsalderen for gutters seksuelle debut 18 år. Det vil si at i over 5 år er det porno som er gutters eneste bilde av sex. Dagens mainstream porno har et fravær av samtykke. Hele 9 av 10 av de mest populære pornovideoene i dag inneholder vold mot kvinner. Pornokulturen baserer seg på farlige kjønnsroller der mannen tar og kvinnen blir tatt. 1 av 10 jenter blir utsatt for voldtekt i løpet av livet, halvparten før fylte 18 år. Da kan ikke unge gutter lære om sex fra porno som romantiserer voldtekt. Derfor er det viktig at vi har en seksualitetsundervisning som fungerer som en motvekt til pornoen, lærer unge hva et samtykke er og at kun et ja betyr ja.

Skeiv seksualitetsundervisning i hele landet

Homo er et av de mest brukte skjellsordene i norsk skolegård og ca.40% av skeive har blitt utsatt for hatytringer det siste året. Dagens seksualitetsundervisning er heteronormativ og fokuserer ikke på skeiv sex eller kjønns mangfold. For å motvirke fordommer og diskriminering, og for å ivareta skeives rett til en seksualitetsundervisning rettet mot dem, må derfor seksualitetsundervisningen endres.

Vi vet at kvaliteten på dagens seksualitetsundervisning varierer sterkt mellom ulike deler av landet. Dette er fordi det er store variasjoner i hvor mange ansatte man har i skolehelsetjenesten og helsestasjonen for ungdom, og fordi de store byene i større grad har tilgang på ekstra ressurser gjennom eksterne aktører. Hvor du bor i landet skal ikke ha noe å si for hvor god opplæring du får om seksualitet, samtykke og kropp.

45

46 For å styrke unge skeives helsetilbud trenger man kompetanse på skeiv seksualitet og kjønn i
 47 hele landet. Oslo har siden 2002 hatt en egen helsestasjon for kjønn og seksualitet med
 48 svært høy faglig kvalitet. Oslo kommune har bedt om at denne helsestasjonen blir et
 49 nasjonalt kompetansesenter som kan dele sin unike kompetanse for å hjelpe unge i hele
 50 landet. Det støtter SV. Da kan fagkompetansen som finnes her bidra inn i nasjonalt
 51 utviklingsarbeid og styrke kompetansen til helsepersonell i hele landet. Helsestasjonen for
 52 kjønn og seksualitet ønsker selv å bidra til kurs og undervisning, samt bistå i å starte opp flere
 53 lokale helsestasjoner for kjønn og seksualitet andre steder. Dette ville ha bidratt til at
 54 helsetilbudet for skeive, særlig for unge transpersoner, blir styrket i hele landet.

55 **Et styrket tverrfaglig samarbeid, for en styrket seksualitetsundervisning**

56 Vårt mål er at alle elever, uansett hvor de bor, skal ha god seksualitetsundervisning. Fra 2017
 57 til 2021 har andelen elever som ønsker at seksualitetsundervisningen skal holdes av noen
 58 andre enn læreren sin økt. For at seksualitetsundervisningen skal bli variert, skje oftere og
 59 dekke ulike temaer på en god måte så trenger vi både lærere, helsesykepleiere og eksterne
 60 aktører til å bidra og spille hverandre gode. For å få til dette samspillet så trengs det ny
 61 politikk, både i fylkene, kommunene og nasjonalt.

62
 63 I en rapport utgitt av Sex og Samfunn i 2022 kommer det fram at både elevene og lærerne
 64 mener seksualitetsundervisningen i dag er mangelfull, og at kvaliteten er for dårlig. Lærerne
 65 etterlyser faglig påfyll, etterutdanning og at seksualitetsundervisning vies mer tid på
 66 lærerutdanningen. Lærere som er usikre på temaet skaper klein og mangelfull
 67 seksualitetsundervisning. Derfor er det et politisk ansvar å sikre at lærerne har den
 68 kunnskapen og verktøyene de trenger for å gi god seksualitetsundervisning.

69
 70 Lærerne kan ikke løse alt alene. Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom spiller en
 71 viktig rolle i seksualitetsundervisningen. Problemet er at vi har altfor få helsesykepleiere i dag.
 72 En undersøkelse fra forskningsinstituttet SINTEF fra 2020 peker på at de gjeldende
 73 normtallene for helsesykepleiere i skolen er utdaterte og ikke står i samsvar med
 74 oppgavemengden. SV ønsker derfor langt flere helsesykepleiere og at de skal få tid og
 75 mulighet til å bidra inn i seksualitetsundervisningen på skolen. For eksempel kan man besøke
 76 helsestasjonen for ungdom som et ledd i seksualitetsundervisningen. Helsestasjonen for
 77 ungdom må være åpen og tilgjengelig for elever etter skoletid.

78
 79 Eksterne aktører, som for eksempel Sex og Samfunn, og sykepleierstudenter som har
 80 gjennomført Røde Kors sitt kurs om seksuell helse eller medisineres seksualopplysning, er
 81 organisasjoner og foreninger som kan snakke åpent og ærlig om sex. Det finnes også en
 82 rekke undervisningsopplegg som kan gjøre seksualitetsundervisningen bedre. Noen
 83 eksempler på dette er "Spør først" om grenser og seksualitet, som er utviklet av Sex og
 84 Samfunn, og "Mørketall" om overgrep og voldtekt, som er utviklet av Kvinnefronten. Dette er
 85 et godt supplement til den ordinære undervisningen, og er viktig for å sikre variert og hyppig
 86 seksualitetsundervisning.

87 **SV vil at Stortinget skal:**

- 88 • Styrke seksualitetsundervisningen, både gjennom bedre innhold og mer undervisning.
- 89 Det skal være seksualitetsundervisning på alle trinn, også på videregående og i
- 90 barnehagen. Det må være en del av læreplanen i flere fag og det må komme klarere

91 retningslinjer om hva som skal gjennomgås. Undervisningen skal tilpasses elevens
92 alder og utvikling.

93 • Sikre kompetanse og fagmiljøer rundt omkring i landet som kan tilby lærere etter- og
94 videreutdanning i seksualitetsundervisning, som også kan utarbeide
95 undervisningsressurser og holde seksualitetsundervisning som et supplement til
96 ordinær undervisning i klasserommet.

97 • Opprette flere studieplasser for å utdanne flere helsesykepleiere og oppdatere
98 normtallene slik at det samsvarer med de oppgavene helsesykepleiere har.

99 • Helsestasjonen for kjønn og seksualitet i Oslo skal bli et nasjonalt kompetansesenter.

100 • Gi nasjonale tilskudd til organisasjoner og andre aktører med relevant kompetanse for
101 at de skal kunne bidra inn i seksualitetsundervisningen.
102

103 **SV vil at fylkeskommunen skal:**

104 • Sikre elever på videregående god seksualitetsundervisning.

105 • Sørge for at elever på 2.videregående skal få tilbud om kurs i grensesetting, samtykke
106 og voldtekt før russetida.

107 • Legge til rette for at ulike organisasjoner og aktører med kompetanse på feltet skal få
108 mulighet til å komme inn på skolene for å supplere undervisningen.
109

110 **SV vil at kommunene skal:**

111 • Styrke skolehelsetjenesten og helsestasjonen for ungdom slik at de har kapasitet til å
112 bidra inn i seksualitetsundervisningen på skolen, samt sikre tilgjengelige åpningstider
113 for unge.

114 • Det skal opprettes egne helsestasjoner for kjønn og seksualitet i flere kommuner etter
115 modell fra Oslo.

116 • Ta i bruk undervisningsopplegg som "Spør først", "Uke 6" og "Mørketall" på alle skoler.

117 • Legge til rette i kommunen for at ulike organisasjoner og aktører med kompetanse på
118 feltet skal få mulighet til å komme inn på skolene for å supplere undervisningen.

119 • Tilby og finansiere at lærere skal kunne ta videreutdanning og aktuelle kurs innenfor
120 tema.
121

U16: En rusforebygging som fungerer

Forslagsstiller: Sosialistisk Ungdom og Aila Kamaly (sentralstyret)

Februar 2021 la Høyre-regjeringa frem en rusreform hvor vi endelig skulle bort fra straff og heller hjelpe rusbrukere. Reformen fikk ikke flertall i Stortinget, men utløste likevel en stor debatt. Under denne debatten kom det frem mange holdninger om at unge rusbrukere må straffes hardere enn tunge rusmisbrukere. Generelt i samfunnet har vi lavere strafferammer for unge, nettopp fordi straff er skadelig og fordi vi vil legge til rette for en tryggere fremtid. Det er ingen grunn til at en skal tenke motsatt når det kommer til ruspolitikk.

Sosiale forskjeller har en stor menneskelig pris, også når det gjelder rus og rusbruk. Vi vet at de som vokser opp i fattigdom er mest utsatt for psykiske vansker og lidelser, samtidig som vi vet at de med psykiske lidelser er ekstra utsatt for rusavhengighet. Det viktigste tiltaket for å forhindre at unge blir rusavhengige, er et samfunn der alle har like muligheter og tilhører et fellesskap. Opplevelsen av å høre til en plass er viktig for oss alle, og det er spesielt viktig hos barn og unge. Aktivitetstilbud til barn og unge er en av de beste måtene en kan hjelpe med sosial tilpasning og forebygging av rus. Dette er en måte å favne bredt og som vil treffe mange med ulike utfordringer. Dette er hva Norges rusforebyggingspolitikk bør bygge på.

Straff er ikke forebygging

I dag er ikke Norges forebyggingspolitikk basert på sosial og økonomisk utjevning, men heller straff og propaganda. Dette får fatale konsekvenser som går hardt utover unge. I Europa er Norge ett av landene som ligger lavest når det gjelder ungdoms selvrapporterte bruk av cannabis. Likevel sier 1 av 5 elever i 3. klasse på videregående skole at de har prøvd cannabis. 1 av 4 på byen i Oslo har brukt et illegalt rusmiddel og 67% av dem oppgir å ha brukt illegale rusmidler en gang i livet. Dette viser at Norge har en feilslått narkotikapolitikk, som forhindrer reell rusforebygging.

Politiet er gjerne den første statlige instansen som er i kontakt med unge om deres rusbruk, men dette blir med straffeforfølgning og ikke behandlingstilbud. Politiets oppførsel mot ungdommer de mistenker for besittelse av rus har opp gjennom årene vært forkastelig, og har gjort at unge ikke stoler på politiet. Vi har sett flere tilfeller av at ungdommer blir ulovlig ransaket av politiet, og i 2021 konkluderte riksadvokaten med at politiet har brutt loven i mange år. Når brukerdoser fortsetter å være kriminalisert vil ikke unge ta kontakt i nødstilfeller som involverer rusmidler, dette fører til dødsfall.

En av virkemidlene politiet bruker i forebyggende arbeid er ruskontrakter. Dette er et tiltak som blir brukt etter at en person under 18 år blir tatt for bruk av narkotika. Det går ut på at unge må møte hos politiet jevnlig over en fastsatt periode og avlegge urinprøver, i tillegg til at en kan bli tatt ut til stikkprøver. Politiet fremlegger det som et valgfritt tilbud, men realiteten er at en enten signerer en ruskontrakt, eller blir dømt for bruk og besittelse. I realiteten er dette tvang. I tillegg bidrar ruskontrakter til å skape et betent forhold mellom politiet og unge.

Erfaringen fra kommuner med ruskontrakter er at dette rammer svært usosialt. Da behovet for følelsesregulering og avhengigheten gjerne er større enn frykten for straff for de mest sårbare gruppene så vil de ha vanskeligere for å overholde en slik avtale. Det er også de mest sårbare som tar størst skade av straff. I beste fall kan vi konkludere at ruskontrakter stopper

ungdom som uansett ikke ville utviklet rusproblemer fra å bruke rusmidler en gang i blant, mens ruskontrakter skader de som faktisk trenger hjelp.

Dagens straffelinje i ruspolitikken gjør mer skade enn den forebygger. Når ungdommer møtes med skremselspropaganda om at deres fremtid er over dersom en blir tatt med rus, gjør det at unge ikke tør å be om hjelp fra helsevesenet. Når ungdom stemples som kriminelle fra en tidlig alder, får de ikke muligheten til å lykkes senere. Vi krever reell rusforebygging og skadeforebygging.

Det er på tide med en forebygging som faktisk funker

Forebygging handler om å skape en trygg oppvekst for barn. Hovedmålet er å hjelpe mennesker, spesielt unge, til å unngå eller utsette bruk av rusmidler, og å hjelpe de som allerede har startet å unngå utvikling av rusavhengighet.

FN sin internasjonale standard for forebygging av rusbruk bygger preventive tiltak som blir iverksatt fra før fødsel og til en er ung voksen. En rekke faktorer øker sjansen for å utvikle rusproblemer; sosiale forhold i menneskets tidlige barndom eller oppvekst er utløsende faktorer. Dette omfatter blant annet omsorgssvikt, mishandling, svak tilknytning til skolen og lokalmiljøet, lærevansker, sosiale normer som fasiliterer rusbruk, og en oppvekst i fattige og marginaliserte lokalmiljøer. Å forebygge eksponering for disse risikofaktorene vil ikke bare redusere rusproblemer, men også redusere risikabel seksuell atferd, frafall i skolen, kriminalitet, depresjon og selvmord. FNs internasjonale standarder slår fast at kampen mot sosiale forskjeller er den beste forebyggingen mot rusbruk.

Der de sosioøkonomiske ulikhetene kommer mest til uttrykk blant barn, er ved deltakelse på fritidsaktiviteter. Vi vil at alle unge skal ha et sted å gå til og et sted å henge. Det er skammelig at i verdens rikeste land setter lommeboka til foreldrene dine begrensninger for barns deltakelse i sosiale fellesskap. Derfor ønsker vi gode og gratis fritidsaktiviteter, slik at alle barn kan bli med på leken. Når tilbudet er gratis for alle, er dette med å forhindre utenforskap. Vi mener også at unge skal ha mulighet og makt til å påvirke fritidsaktivitetene i sin kommune. Ikke bare gjør dette at en får fritidsaktiviteter som treffer ungdommene i kommunen, men gjør også at barn og unge får delta aktivt inn i sitt lokalmiljø.

Mange kommuner i Norge har en SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) ordning eller noe tilsvarende. Ofte er det de som er i kontakt med unge som er i aktiv rusbruk eller har blitt tatt for det før. Dette kan være en viktig ressurs i forebyggings- og skadeforebyggingsarbeidet i kommuner, men i dag er praksisen veldig ulik fra kommune til kommune. Noen steder fungerer det veldig godt, mens andre steder skader det mer enn det nytter. Derfor vil vi ha en helhetlig evaluering av ordningen. Vi vil samkjøre SLT-arbeidet i tråd med FN-standarder om rusforebygging, sammen med avkriminalisering av rusbruk, for å gi unge i rus et bedre og fungerende hjelpeapparat. Ved å fjerne faren for straff vil det bli enklere å ta imot hjelp.

Skadeforebygging

Vi vet at unge vegrer seg fra å kontakte nødetater i kritesituasjoner der ulovlige rusmidler har vært i omløp. Det hjelper ikke når politiet velger å straffeforfølge unge som har vært utsatt for vold og voldtekt mens de har vært påvirket av rusmidler.

I 2018 anmeldte en 15 år gammel jente en voldtekt, men hun hadde vært ruspåvirket da voldtekten tok sted, og politiet valgte da å bøtelegge henne for cannabisbruk. Saken mot jenta ble heldigvis henlagt etter stor mediedekning, men for flertallet i lignende situasjoner blir det aldri en stor mediasak. Dersom vi vil at unge skal ta kontakt med hjelpeapparatet i krisesituasjoner, kan ikke dette være måten de blir møtt på. Dette er direkte skadelig for unge, spesielt jenter, for vi vet også at kvinner og jenter i aktiv rusbruk er mer utsatte for vold og overgrep, men også ikke anmelder det.

I 2015 ble Kristoffer Røneid tatt for cannabisbruk og fratatt førerkortet av politiet. I tillegg ransaket de huset hans. I senere tid har Høyesterett fastsatt at politiet ikke kan frata førerkort i slike saker når det ikke omhandler kjøring i påvirket tilstand. Dette kom dessverre for sent for Røneid, som trengte førerkortet i læretiden. Kristoffer tok selvmord i 2015. Politiet og samfunnet må bort fra politikken om at dersom en blir tatt for rusbruk eller besittelse så skal man straffes. Å stemple ungdommer som narkomane og kriminelle er ikke hjelpsomt, livet skal ikke gå i grus fordi du en gang røyket hasj.

Når vi ikke lykkes i å forhindre rusbruk, må vi iallfall sørge for trygg rusbruk. En særlig utfordring ved bruk av ulovlige rusmidler er risikoen for å få i seg andre stoffer enn det man trodde det var. I Norge har vi de siste åra hatt flere dødsfall grunnet ecstasyforfalskningen PMMA og fentanyl. På et illegalt marked er det livsviktig at en har mulighet til å teste ut hvilke stoffer som er i rusmiddelet før bruk. Vi må derfor støtte opp under tjenester som rusmiddelanalysetjenesten i Oslo og kjempe for å bygge opp lignende tilbud i flere deler av landet.

Vi må vekk fra ideen om at å straffe er synonymt med å forebygge. Å straffe i stedet for å hjelpe gjør at rusavhengige ikke får trygg og forsvarlig helsehjelp, og er en inhuman måte å møte mennesker på. Når måten en snakker med unge om rus på er basert på skremselspropaganda, fører dette til farligere rusbruk. Dagens feilslåtte rusforebygging står til hinder for skadeforebygging. Det er ikke forebygging å sette unge i en kriminell bås fra tidlig alder, vi skal heller gi dem verktøy til å lykkes.

SV vil:

- At Norge skal bort fra straffelinjen i rusforebyggingen og avkriminalisere brukerdoser for alle.
- At politiet og kommunene skal avskaffe bruken av ruskontrakter for ungdom.
- At FN-standard for forebyggingspolitikk skal være rådende i Norge.
- Ha gratis og ungdomsstyrte fritidsaktiviteter i kommunene.
- Evaluere og samkjøre SLT-ordningen i kommunene i tråd med FN-standard.
- Støtte opp under prosjekter som Rusmiddelanalysetjenesten. Det må bli tilgjengelig flere steder i landet og sikres finansiering.

U17: Israels okkupasjon og kolonisering av Palestina må opphøre

Forslagsstiller: Gjermund Skaar (internasjonal leder), Sara Bell (landsstyret), Heming Olaussen (EU/EØS-politisk leder)

Situasjonen for den palestinske sivilbefolkningen forverres, mens verdenssamfunnet lar være å gripe inn med positive tiltak, slik vi er forpliktet til, etter internasjonal lov og konvensjoner. SV vil kjempe for at Norge tar det første steget for å forsvare folkerettens legitimitet for det palestinske folkets rett til selvbestemmelse.

Det går ikke riktig vei. Den israelske okkupasjonen har som hensikt å kolonisere palestinske områder gjennom systematisk, umenneskeligjørende undertrykkelse og fordrivelse av palestinere. I 2022 har bosetervolden økt med dramatiske 170 % og antall drepte palestinere det høyeste på to tiår. Gazastripen har i 2022 vært utsatt for såkalt «forebyggende bombing», som først og fremst rammer sivilbefolkningen, som nå lever i sitt syttende år med en permanent og folkerettsstridig blokade, som medfører mangel på grunnleggende levelige vilkår for om lag to millioner mennesker, som ikke har mulighet til å flykte.

Den ekstreme og ultranasjonalistiske israelske regjeringen består nå blant annet av regjeringsmedlemmer som åpent oppfordrer til vold mot den palestinske sivilbefolkningen. Den israelske Holocaust-eksperten Daniel Blatman, har uttalt til israelske aviser at Israel er på vei mot fascisme, og at Israel nå har nynazistiske statsråder. SV mener at verdenssamfunnet må ta på dette på alvor.

Vilkårene for å forhandle frem en fredelig løsning avhenger av at verdenssamfunnet legger tilstrekkelig press på den israelske staten gjennom faktisk handling. Eksempelvis må verdenssamfunnet trekke ut investeringer som medvirker til okkupasjonen og innføre økonomiske sanksjoner. Vi bør arbeide for en fredsbevarende styrke fra FN i de okkuperte palestinske områdene, slik FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palestinske områdene nå tar til orde for.

SV vil arbeide for:

- At Norge anerkjenner Palestina som egen stat
- Å få på plass et nasjonalt lovverk som forbyr og sanksjonerer direkte og indirekte handel, samarbeid, innkjøp og investeringer i varer og tjenester involvert i de ulovlige israelske bosetningene, i tråd med FNs Sikkerhetsråds resolusjon 2334.
- Statens Pensjonsfond Utland og finansielle institusjoner må trekke sine investeringer ut fra selskaper som bidrar til opprettholdelse av bosettingene og er en del av okkupasjonsøkonomien.
- At Norge anerkjenner at Israel er skyldig i forbrytelsen apartheid.
- At Norge skal forplikte seg til å iverksette tiltak i nasjonale og internasjonale fora, som holder den israelske staten ansvarlig for sine forbrytelser, og innføre økonomiske sanksjoner dersom Israel fortsetter sitt apartheidregime i Palestina og i Israel.
- At Norge aktivt jobber for at personer mistenkt for apartheidforbrytelser straffefølges, og at ofre for menneskerettighetsbrudd og forbrytelser mot menneskeheten må få full erstatning.

- 46
- 47
- 48
- At Norge må kreve at den ulovlige israelske okkupasjonen umiddelbart avsluttes
 - At Norge arbeider for at FN setter inn fredsbevarende styrker i de okkuperte, palestinske områdene.

49

U18: Helseforetaksmodellen må avviklast!

Forslagsstiller: Møre og Romsdal SV

Det er krise i helsesektoren, ikkje minst på sjukehusa. Mange slit med sprengd kapasitet, raude tal, manglande beredskap og høgt sjukefråver. Det vert kutta i tenester som psykiatri og fødetilbod. Skal det byggast nytt, går det ut over drifta. I denne situasjonen er det helseministeren vår kjem med den nedslåande budskapen: de må kutte meir! Også i vårt fylke kjenner vi dette på kroppen. Fødeavdelinga i Kristiansund er lagt ned. På Sunnmøre har styret vedteke å legge ned det unike fagmiljøet ved Mork rehabiliteringssenter, og flytte eit redusert tilbod til Ålesund. Eit anna framlegg som har vore lufta er sommarstenging av fødeavdelinga ved Volda sjukehus. I Ålesund slit ein med gamle dårlege lokale.

Det er ikkje vanskeleg å forstå at dette vekkjer eit stort folkeleg engasjement. Det som er vanskeleg å forstå, er at eit land som håvar inn olje- og gassinntekter i milliardklassen ikkje har råd til å tilby folk grunnleggande helsetenester!

Svaret til SV er at vi må kutte heile helseforetaksmodellen! Så lenge sjukehusa er organiserte og styrte etter marknadsprinsipp, vil kravet om økonomisk effektivitet trumfe alt. Vi vil avvikle foretaksmodellen og erstatte den med ein forvaltningsmodell, med politisk styring. Endringa må sikre lokal og praksisnær leiing, aktiv involvering og medbestemming frå dei tilsette.

Vi vil også styrke sjukehusøkonomien, for å redusere ventetidene og betre beredskap og kvalitet. Vi vil styrke rammefinansieringa, der faglege behov og vurderingar av nødvendig beredskap avgjer tildelingar, ikkje dagens kunstige marknadstankegang. Nye store investeringar må finansierast direkte over statsbudsjettet, og i staden for innleige frå vikarbyrå vil vi at dei tilsette skal få heile, faste stillingar.

U19: Språkleg rettferd i skulen

Forslagsstiller: Møre og Romsdal SV

Før påske skal kunnskapsminister Tonje Brenna kome med framlegg til ny opplæringslov til Stortinget. SV vil ha ei opplæringslov som sikrar nynorskelevane ein nynorsk kvardag!

I dag sit nynorskelevar i klasserommet med skriveprogram som gir dei raude strekar under ord dei skriv rett, appar som ikkje finst på nynorsk og andre verktøy som gjer at lese- og skriveopplæringa deira blir meir mangelfull og langt dårlegare enn den opplæringa jamaldringane som skriv bokmål får. Mangelen på nynorsk i det digitale klasserommet skadar ikkje berre nynorskelevane, men det stikk også kjeppar i hjula for sidemålsundervisninga til bokmålslevane.

Definisjonen av læremiddel i dagens opplæringslov er for snever og bidreg til ei uholdbar lese- og skriveopplæring for nynorskelevane. I den nye opplæringslova må definisjonen av læremiddel også femne om læringsressursar. Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringssiktemål. Skriveprogram som skal brukast i norsk skule, må støtte både nynorsk og bokmål utan atterhald.

Om lag halvparten av elevane i grunnskulen i Møre og Romsdal har nynorsk som hovudmål. Saman med dei totalt 73 117 nynorskelevane i landet treng dei ei opplæringslov som tek språket deira på alvor. Elevane med nynorsk som hovudmål må få dei same vilkåra som elevane med bokmål som hovudmål.

SV meiner:

- Definisjonen av læremiddel må femne om læringsressursar.
- Parallellitetskravet må gjelde for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for eller blir brukte i opplæringssiktemål.
- Skriveprogram som blir brukte i skulen, må stø både nynorsk og bokmål.

U20: Gjeninnfør muligheten til å ha ung ufør-tillegget til arbeidsavklaringspenger (AAP)

Forslagsstiller: Ringsaker SV

Fra 2017 lød Folketrygdloven § 11-21:

§ 11-21 Minsteytelse til et medlem som fikk arbeidsevnen nedsatt før fylte 26 år: For et medlem som får arbeidsevnen nedsatt, se § 11-5, før fylte 26 år på grunn av en alvorlig og varig sykdom, skade eller lyte som er klart dokumentert, er minste årlige ytelse 2,44 ganger grunnbeløpet. Dette gjelder selv om medlemmet har vært mer enn 50 prosent yrkesaktiv etter fylte 26 år, dersom kravet settes fram før medlemmet fyller 36 år. Arbeidsavklaringspenger etter denne bestemmelsen kan tidligst gis fra og med den dagen medlemmet fyller 20 år. Folketrygdloven ble endret med Prop. 10L 20.12.2019 med ikrafttredelse fra 1.1.2020, 1.2.2020 og 1.3.2020.

§ 11-21 ble opphevet med virkning fra 1.2.2020. Med det ble reglene om ung ufør i arbeidsavklaringspengene endret, og det er ikke lenger mulig å få innvilget tillegget i stønaden.

Personer som blir ufør i ung alder kan ha rett til å få beregnet uføretrygden etter særreglene om ung ufør. Dette er et tillegg til den ordinære uføretrygden. Ung ufør-tillegget utgjør 0,44 G og skal kompensere for inntektsbortfall for personer som har fått arbeidsevnen nedsatt i ung alder (før 26 år) på grunn av alvorlig og varig sykdom, skade eller lyte.

Grunnlaget for AAP er 66% av grunnlaget, minimum 2G. Ung ufør-tillegget ville kunne gi unge uføre en minste ytelse på 2,44 ganger grunnbeløpet.

Med endringen i Folketrygdloven gjeldende fra 1.2.2020 ble muligheten for å få dette tillegget fjernet.

Gjeninnfør tillegget på 0,44 ganger G slik at minste årlige ytelse er 2.44 ganger grunnbeløpet for medlemmer før fylte 26 år.

U21: Gi unge under 25 år samme minstesats på AAP som de over 25 år

Forslagsstiller: Ringsaker SV

Minstesatsen for arbeidsavklaringspenger avhenger av alderen din.

- Hvis du er 25 år eller eldre, er minstesatsen på 2G (2 ganger folketrygdens grunnbeløp, per år).
- Hvis du er yngre enn 25 år, er minstesatsen 2/3 av 2G. Fra og med den dagen du fyller 25 år blir ytelsen oppjustert til 2G. Hvis du er over 25 år og har en inntekt som gir deg et lavere beregningsgrunnlag enn minstesatsen, økes beregningsgrunnlaget til minstesatsen.

Med endring i folketrygdloven Prop. 10 L (2019–2020) med virkning fra 1.2.2020 så ble det med innført en endring til 2/3 av 2G. § 11-20 første ledd nytt tredje punktum lyder: For medlem under 25 år er minste årlige ytelse 2/3 av to ganger grunnbeløpet. Forslaget er at endringen over fjernes fra Folketrygdlovens § 11-21.

Redusert sats (66 572 mindre i året enn andre) ble innført fordi det «ikke skulle lønne seg å være syk», slik at satsen på AAP for de under 25 ble satt likt satsen for studielån/stipend. Det er ikke tatt høyde for at studenter som oftest må jobbe ved siden av studiene for å ha råd til å studere, og at studenter som er for syke til å jobbe ved siden av, får ett ekstra stipend fra lånekassen.

Resultatet av denne politikken er at unge (under 25) som bor for seg selv må ha supplerende sosialhjelp for å overleve. Dette må søkes om jevnlig, og skaper utrygghet hos personer som er syke nok fra før av. I tillegg gir det en unødvendig merkostnad for en allerede hardt prøvet kommuneøkonomi.

U22: Justere satsene for å kunne få bostøtte, slik at flere favnes av denne ordningen

Forslagsstiller: Ringsaker SV

Den generelle prisstigningen gjør at flere har for liten igjen å leve for. Inntektsgrensen for bostøtte er for lav, og medfører at blant annet uføretrygdete tjener for mye til å kunne søke bostøtte. Regjeringen har i 2022 midlertidige økt bevilgningen til bostøtte. De midlertidige høye satsene skal gjelde for hele året 2022. Støtte til høye strømutgifter blir ikke utbetalt i perioden juni-september. Det er ønskelig med en grundig gjennomgang av ordningen med sikte på å justere satsene slik at flere kan få bostøtte.

U23: Endre tilbake til gjennomsnittsinntekt som beregningsgrunnlag for bostøtte

Forslagsstiller: Ringsaker SV

De som pr nå mottar 14-dagers ytelser fra NAV vil med dagens ordning med 26 utbetalinger pr år få tre utbetalinger pr måned i to måneder pr år (12 mnd går ikke opp i 26 utbetalinger). AAP og dagpenger blir beregnet på bakgrunn av hva den enkelte melder inn på meldekortet hver 14. dag, og når meldekortet blir sendt inn. Utbetalingen skjer 2-3 dager etter innsending. Uansett når meldingskort sendes inn, vil du to ganger i året få utbetalt AAP tre ganger på én måned. Med tre utbetalinger på en måned vil du ikke få bostøtte fordi inntekten er for høy. Den ekstra strømstøtten som utbetales til mottakere av bostøtte vil dermed også utebli dersom bostøtten uteblir en måned - og dermed blir enkelte straffet dobbelt.

U24: Stopp innføringen av studieavgift for utenlandsstudenter

Forslagsstiller: Oslo Sosialistiske studenter og Gamle Oslo SV

Regjeringa ønsker å innføre studieavgift for studenter fra utenfor EØS/Sveits fra og med høsten 2023, og med det knuse gratisprinsippet i norsk høyere utdanning. Innføringen av studieavgift vil gi oss færre perspektiver og impulser utenfra, samtidig som mange av de fattigste i verden vil miste muligheten til å ta høyere utdanning i Norge. Det er grunnleggende feil at det er lommeboken, fremfor ferdigheter og kompetanse, som skal avgjøre hvem som kan ta høyere utdanning i Norge. Det taper både vi og resten av verden på.

Utdanningsinstitusjonene er gjennom statsbudsjettet for 2023 pålagt å ta betalt minimum kostnadsdekkende studieavgifter. Hittil har flere institusjoner regnet seg frem til at det kan koste mellom 250 000 kr og en million å ta en toårig utdanning i Norge. Studieavgift er usolidarisk i en verden der utdanning flere steder er et gode forbeholdt de få, og ikke de mange.

Innføringen av studieavgift vil føre til en nedgang i studenter fra utenfor EØS. Fraværet av studieavgift er den viktigste grunnen til at internasjonale studenter søker seg til Norge. Da Sverige innførte studieavgift i 2011, mistet de 80% av studenter fra utenfor EØS. Regjeringen anslår at også Norge vil miste om lag 70 % av dagens internasjonale søkere med innføringen. Tall fra HK-dir for 2021 viser at antallet internasjonale studenter som kommer til Norge per land utenfor Europa fordeler seg slik: Kina 844, Iran 791, Pakistan 613, India 518, USA 444, Nepal 434, Bangladesh 391, Filippinene 325, Ghana 219, og Nigeria 216. Det er disse studentene vi trolig vil miste med innføringen av studieavgift. I en tid med økende ulikhet og hvor nasjonalisme, rasisme og høyreekstreme krefter er på fremmarsj, mener vi det er uheldig at noen skal få tilgang til høyere utdanning gratis fordi de kommer fra Europa, mens studenter fra det globale sør vil måtte betale for nøyaktig det samme tilbudet.

Den forventede nedgangen i antall utenlandsstudenter vil ha en rekke negative konsekvenser for norsk akademia. I dag bringer studentmassen som rammes av studieavgiften med seg unik og verdifull kunnskap, erfaringer og perspektiver til norske utdanningsinstitusjoner. Mobilitetsmeldingen som ble vedtatt av Stortinget i 2020 slår fast at internasjonal eksponering og samarbeid tilfører utdanninger og studenter verdifulle perspektiver som løfter utdanningskvaliteten. Med innføringen av studieavgift vil norsk akademia bli ytterligere svekket for mangfold og internasjonalisering. I en tid der mange av Norges største utfordringer er av internasjonal karakter, trenger vi mer, ikke mindre internasjonalt samarbeid.

I tillegg vil en eventuell innføring av studieavgift svekke den viktige menneskerettighetsordningen Students At Risk. Innføring av studieavgift i kombinasjon med færre studieprogrammer på engelsk vil bety færre muligheter for forfulgte studenter til å komme til Norge gjennom denne ordningen.

Studieavgiften vil også påføre skade på etablerte norske fagmiljøer. Internasjonale studenter er en vesentlig rekrutteringsbase på alle utdanningsnivåer, inkludert til doktorgradsstipendiater og vitenskapelige stillinger. Flere utdanningsinstitusjoner påpeker i

48 sine høringssvar at man ikke regner med å få dekket bortfallet av tredjelandsstudenter med
49 nasjonale eller europeiske studenter, ettersom det ikke finnes nok kvalifiserte søkere i disse
50 gruppene. Studier med en høy andel internasjonale studenter står dermed i fare for å legges
51 ned, noe som medfører at også fagmiljøene og arbeidsplassene i tilknytning til disse studiene
52 står i fare.

53
54 Samtidig som behovet for kvalifisert arbeidskraft øker, mister Norge studenter som ville blitt i
55 Norge etter endt utdanning. Mange internasjonale gradsstudentene som kommer til Norge,
56 vurderer eller har et ønske om å jobbe i Norge etter endt utdanning. Andelen har økt de siste
57 årene. I en undersøkelse fra Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere
58 utdanning (Diku) blant internasjonale studenter i 2019 oppga så mange som 70 prosent av
59 gradsstudentene at de ønsket dette.

60
61 Implementeringen av studieavgift fra høsten 2023 er prematur og for dårlig utredet. Det hviler
62 stor usikkerhet rundt hvordan studieavgiften skal fastsettes. I statsbudsjettet for 2023 er det
63 lagt opp til at utdanningsinstitusjoner skal miste finansiering tilsvarende det de vil hente inn i
64 studieavgift, men departementets tallgrunnlag for størrelsen av dette kuttet er høyst usikkert,
65 og utdanningsinstitusjonene melder følgelig om betydelig økonomisk usikkerhet i møte med
66 kuttene. Videre vil implementeringen innebære økt administrativ ressursbruk for
67 utdanningsinstitusjonene, som i seg selv ikke er ønskelig, samtidig som den korte tidslinjen
68 for implementeringen gir urimelig kort tid til utdanningsinstitusjonene for å gjøre de
69 nødvendige administrative og økonomiske tilpasningene.

70
71 Tidslinjen for implementering er ikke minst urimelig overfor de internasjonale studentene som
72 har planlagt å begynne på studier i Norge høsten 2023 som nå rammes av studieavgiften.
73 Studenter fra tredjeland er pålagt å dokumentere en betydelig sum innestående på norsk
74 konto ved tidspunkt for visumsøknad som skal dekke levekostnader og skolepenger i Norge
75 under studieoppholdet. For mange innebærer besparelse av denne summen langsiktig og
76 målrettet arbeid, gjerne med betydelige bidrag og forventninger fra familie. Når denne
77 summen nå øker betraktelig over natten, knuses også utdanningsambisjoner og livsplaner
78 over natten.

79
80 Universitets- og høgskolesektoren står samlet mot innføringen av studieavgift. Samtlige
81 norske utdanningsinstitusjoner, med unntak av NHH, har levert høringssvar der de går i mot
82 innføringen av studieavgift. NTL, UNIO, Akademikerne, Forskerforbundet, Akademiet for
83 yngre forskere, Tekna student og 16 utdanningsinstitusjoner signerte i høst NSOs felles
84 opprop mot skolepenger for internasjonale studenter. Regjeringen er nødt til å lytte til
85 sektorens unisone motstand og stoppe innføringen av studieavgift.

86
87 SV vil bevare gratisprinsippet i høyere utdanning, og skal jobbe for å stoppe innføringen av
88 studieavgift for studenter utenfor EØS/Sveits. Utdanning skal være gratis for alle - uavhengig
89 av hvor man er født.

U25: Et sterkt offentlig helsevesen

Forslagsstiller: Eirik Faret Sakariassen (sentralstyret), Christian Torset (landsstyret), Grete Wold (landsstyret), Sheida Sangtarash (sentralstyret), Haitham El-noush (landsstyret), Kathy Lie (stortingsrepresentant) og Tonje Jondahl Alvestad (landsstyret).

En av de viktigste bærebjelkene i den norske velferdsstaten er et sterkt offentlig helsevesen.

Etter over 20 år med en organisering av vårt felles helsevesen som bedriftsøkonomiske foretak, er situasjonen et offentlig helsevesen på sotteseng. Den siste tids rystende historier og hendelser i eldreomsorgen og psykiatrien, er dystre vitnesbyrd om en alvorlig krise i helsevesenet.

Kapasiteten i de offentlige helsevesenet er bygget kraftig ned, og Norge har i dag en av de laveste dekningsgradene på sykehus i Europa. Tallet på sykehussenger er mer enn halvert siden 1980, fra over 22.000 til 10.800 i dag. I psykiatrien er det enda verre. Her er antallet sengeplasser redusert med mer enn to tredjedeler siden 1990, fra 7745 til 3288 i dag.

Har du penger kan du betale deg forbi køen i det offentlige helsevesenet, og stadig flere nordmenn tegner privat helseforsikring. Helsevesenet er på vei til å bli en av de sterkeste forskjells driverne i Norge. Allerede har nær 700.000 voksne og 650.000 barn i Norge private helseforsikringer.

Et underdimensjonert og underfinansiert helsevesen med stadig lengre ventetider, har ført til en raskt økende framvekst av et kommersielt privat helsemarked. I 2001 hadde vi ett privat sykehus i Norge. I 2021 var tallet 42. Et stadig voksende kommersielt privat helsemarked tapper også det offentlige helsevesenet for helsepersonell, som er den ressursen det er størst knapphet på.

Helsepersonellkommisjonens budskap om at det i fremtiden vil være færre helsepersonell per pasient, er ikke et naturgitt premiss. SV erkjenner de demografiske utfordringene, men deler ikke helsepersonellkommisjonens virkelighetsoppfatning av at det ikke finnes andre hovedgrep for å motvirke dette enn en ny fordeling av oppgaver. Bedre lønns- og arbeidsvilkår er et godt grep, som vil kunne avhjelpe rekruttering og sikre helsearbeidernes helse og velferd.

Norge bruker omtrent 10 prosent av brutto nasjonalproduktet (BNP) på helse, noe som er under snittet av land i Europa. SV mener vi både har råd til og må bruke en større andel av BNP for å bevare et sterkt offentlig helsevesen for alle. Flere kommer til å jobbe med helse, spørsmålet er utelukkende om det skal skje i det offentlige eller private.

SV vil:

- Bruke en større andel av BNP på helse
- At nye sykehus finansieres direkte slik at investeringer skilles fra drift
- Avvikle innsatsstyrt finansiering (ISF)
- Innføre rammefinansiering av sykehusene
- Erstatte foretaksmodellen med en forvaltningsmodell underlagt faglig og folkevalgt styring

U26: Fornybar energi til landets største klimatilstand!

Forslagsstiller: Ådne Naper (sentralstyret), Kari Elisabeth Kaski (stortingsrepresentant), Christian Torset (landsstyret), Torgeir Knag Fylkesnes (sentralstyret), Freddy Andre Øvstegård (stortingsrepresentant), Sara Bell (landsstyret), Eirik Faret Sakariassen (sentralstyret), Lars Haltbrekken (stortingsrepresentant)

Norge har vært verdensledende i kraftkrevende industri siden Norsk Hydro bygde Vemork på Rjukan i 1911. Vi levde av denne industrien i femti år før olja, og skal leve av den i minst hundre år etter olja. Dersom den omstilles til lavere utslipp.

Våre konkurransefortrinn har ligget i tilgangen til ren, billig og fornybar kraft. Men 1/3 av energien som brukes i fastlandsindustrien i dag er fortsatt fossil. I tillegg kommer bruken av fossil energi som råstoff, og fossilt brensel i de ulike industriprosessene.

Norsk landbasert industri slipper derfor ut mer enn 11 millioner tonn co2-ekvivalenter hvert år. Dette tilsvarer om lag 25 prosent av Norges totale klimagassutslipp. Selv om de samlede utslippene er høye kommer de fra relativt få industriområder i Norge, som for eksempel Grenland i Telemark, Sauda og Karmøy i Rogaland, Sunndal i Møre og Romsdal, Årdal, Husnes, Tyssedal og Høyanger i Vestland, Øra i Østfold, Finnfjorden i Troms og Mosjøen og Mo i Nordland.

Siden 1990 har industrien kuttet utslipp med 40 prosent. Det er i seg selv en stor omstilling, og skyldes både politiske krav og egen innsats fra industrien. Industrien er også blitt betraktelig mer energieffektiv siden 1990. Men både utslippskutt og energieffektivisering skjedde fra 1990 til 2009. Deretter har utviklingen stoppet opp.

For å overholde Norges klimaforpliktelser må vi kutte egne utslipp med 70 prosent fram mot 2030. Samtidig blir det framover langt dyrere å slippe ut klimagasser. Dette betyr at norsk industri må kutte utslipp i et raskt tempo for å overleve i Norge. Å fjerne disse klimagassutslippene er også avgjørende for at kommuner og fylker med store industrianlegg kan nå sine klimamål.

Denne omstillingen er landets største klimatilstand, og helt avgjørende for norsk konkurranseevne og for at Norge skal bidra til å nå målene i Parisavtalen.

Vi vet hva som skal til. Klimatilstandene i eksisterende industri er kombinasjoner av elektrifisering, karbonfangst, innfasing av biokull, samt energieffektivisering. Biokull krever forskning og utvikling, og derfor offentlig støtte. Elektrifisering og karbonfangst krever tilgang til fornybar energi.

I dag foreligger det ingen konkrete planer hvordan myndighetene skal sikre at klimatilstandene i fastlandsindustrien gjennomføres. Det mangler derimot ikke på planer for å kutte oljeindustriens utslipp. I tillegg har olje- og gassproduksjonen nylig fått et eget hurtigspor til utslippskutt gjennom en særbestemmelse for direktetildelinger av konsesjoner til havvind. Dette kommer på toppen av svært gunstige rammevilkår gjennom blant annet skattesubsidier.

- 47 Klimagassutslippene på fastlandet fortjener like gode muligheter for omstilling.
48
49 Landsmøtet i SV krever at utslippskutt og omstilling i fastlandsindustrien får større
50 oppmerksomhet fra norske myndigheter. SV vil forplikte regjering og Storting til å bidra til
51 industriens utslippskutt og sikre fortgang i utbygging av fornybar energi og nettkapasitet til
52 rene klimatiltak i eksisterende industri i Norge, og flere muligheter for industrien for å søke
53 risikoavlastning ved utvikling og bruk av miljøteknologi.
54

U27: Styrk den offentlige tannhelsetjenesten først!

Forslagsstiller: Hege Lothne (landsstyret) og Marian Hussein (stortingsrepresentant)

Tannhelsereformen er i gang. SV's mål er at ingen skal betale mer i egenandel for tannhelse enn man gjør i resten av helsevesenet. I 2022 fikk 21 – 22 åringene halv pris på tannhelse i den offentlige fylkeskommunale tannhelsetjeneste, det kom flere midler til den offentlige tannhelsetjenesten, og kapasiteten til behandling for traumer og odontofobi (TOO) ble økt. I årets budsjett utvidet vi retten til halv pris også for 23– 26 åringene. Konkret betyr det for Vestland at i 2022 fikk 6375 21- og 22-åringene behandling til halv pris i den offentlige tannhelsetjenesten, og ventetiden for å få behandling for traumer og odontofobi er redusert med et halvt år. Dette er en av de største utvidelsene av tannhelsetjenesten på flere tiår.

Tannhelseloven er utdatert. Derfor har SV fått gjennomslag for en full gjennomgang av tannhelseloven. Tannhelseutvalget ble satt ned sist sommer og vi ser frem til forslag på ulike alternativ for regulering av priser og innføring av nødvendige refusjonsordninger.

Samtidig står den offentlige tannhelsetjenesten ovenfor store utfordringer som uansett kan adresseres mens man venter på tannhelseutvalgets arbeid. Derfor er det en bevisst strategi å umiddelbart starte utbyggingen av den offentlige tannhelsetjenesten og sikre økt kapasitet i de fylkeskommunale tjenestene. Gjennom år med manglende bevilgninger til den offentlige tannhelsetjenesten er det ikke tvil om at mange steder i landet trengs det nye lokaler, nytt utstyr og økt kapasitet. I tillegg har den offentlige tannhelsetjenesten utfordringer med å rekruttere personell. I konkurranse med private tannleger i byene, så taper tannlegene i det offentlige og i distriktet. Derfor har det vært en helt bevisst strategi å øke bevilgningene til den fylkeskommunale offentlige tannhelsetjenesten de siste to statsbudsjettene.

Ved første øyekast kan det synes merkelig at man velger å utvide tannhelsetilbudet til 21-26 - åringene, en gruppe som i utgangspunktet har veldig god tannhelse fra før. Men det er to grunner for akkurat denne gruppen. For det første er det en aldersgruppe hvor mange har lite inntekt, mange er studenter, og mange slutter å gå til tannlegen fordi de ikke har råd. Derfor er det et viktig bidrag til en gruppe med lav inntekt å halvere kostnaden for tannhelse. For det andre, og kanskje lik så viktig, er det å utvide pasientgruppen i den offentlige tannhelsetjenesten med en mer variert pasientgruppe som trenger lite ressurser, en måte å utvide kapasitet og sikre rekruttering. I tillegg til barn og ungdom, har den offentlige tannhelsetjenesten ansvaret for psykisk utviklingshemmede, eldre, langtidssyke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie, samt ruspasienter. Mange av de sykeste og mest ressurskrevende pasientene. Det å utvide pasientgruppen med i all hovedsak friske 21-26-åring, er også derfor også et rekrutteringstiltak for den offentlige tannhelsetjenesten.

Det viktigste er likevel at de første hundre millionene, og etter hvert milliardene til tannhelse faktisk kommer i form av bedre tannhelse, og ikke som profit i velferden og havner i skatteparadis. Vi står nå ved et veivalg, om hvilken retning man skal velge for en tannhelsereform. Noen av oss var med når SV gikk i regjering i 2005 og fikk gjennomslag for barnehagereformen. SV var utålmodig og brukte fire år på å bygge ut barnehager slik at alle barn fikk barnehageplass. I 2005 var situasjonen den at man, i tillegg til kommunale og bedriftsbarnehager, hadde mange små private familiebarnehager, og en rekke private ideelle

barnehager. Det ble gitt offentlige tilskudd til bygging av barnehager og da var argumentet fra mange at selvsagt måtte jo også de private barnehagene få midler til å bygge nye barnehager, og ikke minst hjelpe den rødgrønne regjeringen med å oppfylle barnehageløftet. Hva ble resultatet? Vi gjennomførte barnehagereformen, en historisk utvidelse av offentlig velferd. Veldig bra for familier og ikke minst kvinners deltagelse i arbeidsliv. Men vi fikk noe på kjøpet, på noen få år fikk vi store kommersielle barnehagekonsern, som bygde barnehager på offentlige midler, og der eierne tok ut enorme midler i utbytte, og der vi vet at pengene havnet i skatteparadis. De små familiebarnehagene og ideelle barnehagene ble utkonkurrert og oppkjøpt.

Og det er med visshet om nettopp denne historikken at man må ha en klar strategi for hvordan man skal rulle ut en tannhelsereform i Norge. Det er ikke vanskelig å pøse på med milliarder i en ny tannhelsereform, der vi betaler heler eller deler av regningen til den allerede svært privatiserte tannhelsetjenesten i Norge. Men vi har null kontroll på om offentlige midler havner som profitt i velferden og i skatteparadis. Og denne strategien gjør det heller ikke enklere å rekruttere tannleger til de eldre og uføre, barn og langtidssyke som trenger behandling i den offentlige tannhelsetjenesten.

Vi har startet arbeidet med en tannhelsereform. Lommeboken skal ikke bestemmer hva slags tannhelse du har. Men vi må gjøre det med klokskap og politisk styring. Vi kommer ikke unna at 80% av alle tannlegene i landet jobber i den private tannhelsetjenesten. Samtidig har den offentlige tannhelsetjenesten store utfordringer og har vært underfinansiert i årevis. Og det er i valget mellom hvor de første milliardene til en tannhelsereform skal gå, at man bør holde stø kurs på å styrke den offentlige tannhelsetjenesten. Det er den eneste og sikreste måten å hindre profitt i velferden og få mest tannhelse igjen for pengene. Tannhelsereformen er den store nye reformen for fylkeskommunen. Sammen med et sterkt SV og rødgrønne flertall i høstens fylkestingsvalg kan vi sikre utbygging av nye tannklinikker i distriktet, og styrke tannhelsetjenesten slik at de sårbare gruppene som i dag har rettigheter får det de har krav på og hindre at offentlige midler til tannhelse ikke ender opp som overskudd i skatteparadis eller som formuer på private hender.

U28: Regjeringen må følge opp høyesterettsdommen i Fosen-saken!

Forslagsstiller: Sør-Varanger SV

Sosialistisk Venstreparti krever at regjeringen følger opp dommen i Høyesterett som sier at vedtaket om konsesjon til vindkraftutbyggingen på Fosen er ugyldig.

Staten Norge kan ikke være bekjent av brudd på menneskerettighetene, slik Høyesterett har avgjort at Fosen-utbyggingen er.

Det er per i dag uklart hva som skal skje med vindkraftverket som er bygd i strid med reindriftssamenes menneskerettigheter. Vindkraftverket med vindturbiner, kraftlinjer, veier og annen infrastruktur legger beslag på halvparten av beiteområdene for reindrifta på Fosen. SV mener at Høyesteretts dom må etterleves slik at bruddet på menneskerettighetene stanses.

Vi støtter Fosen-samenes krav om at vindkraftverket rives.

U29: Robot-skatt

Forslagsstiller: Sør-Varanger SV

I det moderne arbeidslivet blir automatisering, kunstig intelligens, diverse roboter og selvbetjeningstjenester mer og mer vanlig.

Dette er med på å sørge for at arbeidsplasser i langt raskere tempo enn tidligere, blir avleggs. Følgelig vil dette også bety at skatter og avgifter knyttet til disse arbeidsplassene forsvinner. Et arbeidsliv som for tiden er i sin største omveltningsside siden den industrielle revolusjon vil være avhengig av aktiv politisk styring, tilsyn og tilpasning slik at man får opprettholdt grunnlaget for en sterk velferdsstat, også etter oljealderen.

SV mener at tiden er inne for en utredning om muligheten og konsekvensene for skatte- og avgiftslegging av selvbetjente løsninger og bruk av roboter/kunstig intelligens, for framtidens skatteinngang for staten.

U30: Dyrtid og aleneboende

Forslagsstiller: Hammerfest SV

I Norge er over 1 million mennesker aleneboende og utfordringene for disse husholdningene blir større nå som vi befinner oss i en dyrtid. I tillegg til minstepensjonistene gjelder dette også andre grupper med lave ytelser.

SV vil jobbe for å synliggjøre disse gruppene sine behov og foreslå tiltak som kan avhjelpe en presset økonomisk situasjon.

U31: NAV med mennesket i sentrum

Forslagsstiller: Sør-Varanger SV

Mange opplever at de blir fanget i en håpløs kamp med offentlige tjenestetilbydere som for eksempel NAV, kommunale tjenester med flere. Dette har fått utslag i at et økende antall lar være å kontakte det offentlige for å få hjelp i henhold til rettighetene de faktisk har.

Mange av disse er folk med medisinske tilstander som gjør at de allerede sliter med å fungere i hverdagen, og ressurssvake folk som mangler nettverk som kan hjelpe dem igjennom prosessene. Da man også vet at mange føler seg som kasterboller i et system hvor det er vanskelig å få god og presis informasjon, med frustrasjonen som følger med, så bør det si seg selv at noe bør gjøres for å gjenopprette, og styrke, tilliten til velferdsstatens institusjoner. Flere offentlige tjenester har sine kontrollfunksjoner som skal være med på å sikre innbyggernes rettigheter, men flere av disse har en saksbehandlingstid på alt fra noen uker til over ett år. Dette er tid mange i realiteten ikke har helse til å bruke, og som sørger for å produsere forverrede tilstander for mange.

Med bakgrunn i dette mener SV at de lokale NAV-kontorene må styrkes betraktelig, blant annet ved at de ansatte gis kompetanseheving på saksbehandlingsprosesser hos statlige NAV-avdelinger. NAV-ansatte skal ha opplysningsplikt om brukernes rettigheter og plikter.

U32: Lakseskatt er viktigare enn skatt som sådan

Forslagsstiller: Vestland SV

«Lakseskatt er viktigare enn skatt som sådan. Det handlar om prinsippet om korleis vi forvaltar fellesskapets verdier.» sa Helene Ulltveit-Moe, leiar av havbrukskatteutvalet i eit portrettintervju til Bergens Tidende 12. desember 2022.

Lakseskatten vart først lagt i ei skuff av høgreregjeringa, men endeleg fekk ho komme opp av skuffa igjen. Det at Ap og Sp har blitt einige om å innføre grunnrenteskatt på havbruk må applauderast og støttast. For fyrste gong på mange år kan det endeleg verte eit fleirtal på Stortinget for ein naudsynt og på overtid overføring av private formueverdier til offentlig velferd og fordeling. Det er ein moglegheit ein må ta vare på.

Det er sterke motkrefter, og lakselobbyen har jobba hardt gjennom heile vinteren for å hindre denne skatten. Strategien har endra seg, no handlar det ikkje om å seie nei til skatten. Sjølv næringa og høgresida veit innerst inne at det er fornuftig å gjennomføre denne skatten. Taktikken no er å så tvil om skatten, gjennomføringa av han, jobbe for så mange endringar i skatten som mogleg, og ikkje minst utsette skatten.

Oppdrettsnæringa må bidra meir til fellesskapet både fordi dei bruker av våre felles havområde og fordi dei påverkar hav- og kystområde som dei ikkje bruker direkte. Som Ulltveit-Moe fortsette: «Viss det var ein privatperson som eide desse fjordane, så ville det ikkje vore akseptabelt at nokon brukte dem utan å ta betalt. Dette burde vore endra for mange år sidan».

SV er svært positive til i grunnrenteskatt på havbruk. I dag vert store verdier flytta frå fellesskapets ressursgrunnlag til private formuar og til investeringar som verken er berekraftige eller kjem fellesskapet til gode. Ein grunnrenteskatt på havbruk er godt utgreidd i Ulltveit-Moe-utvalet sin rapport frå 2019. Det er også veldig gode grunner for at det nettopp er ein grunnrenteskatt som vert innført. Reint skatteteknisk er grunnrenteskatt ein god skatt fordi den ikkje påverkar lønsemda i prosjekt før og etter skatt. Produksjonsavgift vil derimot påverke lønsemda til prosjekt på ein annan måte enn grunnrenteskatt, og er derfor ikkje det som vert tilrådd.

For SV er det avgjerande at følgjande prinsipp vert lagt til grunn når SV skal forhandle med regjeringa om innrettinga av grunnrenteskatt på havbruk:

1. Næringa må bidra med skatt til fellesskapet minst på det nivået som ligg i regjeringa sitt forslag til grunnrenteskatt, altså sikre minst 3,65-3,8 milliardar kroner årleg. Gjerne meir.

2. Fellesskapet sine inntekter må ikkje vere avhengig av at det vert tildelt fleire konsesjonar eller utviding av MTB (maksimalt tillate biomasse).

3. Det bør ligge insentiv i skatten til investeringar i meir miljøvenlege driftsformer som hindrar lusepåslag, samlar opp slam og hindrar rømming.

- 48 4. Viss det er mogleg å skilje mellom dei største og dei minste aktørane, bør ein forsøke det.
49 Men viss det fører til skattetilpassing i form av at alle dei store aktørane deler seg opp i
50 mindre einingar, må alle betale lik sats.
51
- 52 5. Skatten bør ikkje oppmuntre til organisatoriske eller rekneskapsmessige tilpassingar for å
53 redusere skatten. Havskatteutvalet tilrår 40 % skatt med utgangspunkt i normpris. Det betyr at
54 inntekter frå laks fastsettast med utgangspunkt i ein pris basert på børsspris på laks. Dette
55 har lakselobbyen kritisert mykje. Lakselobbyen vil ha faktisk salspris, fordi ein er bekymra for
56 at marknaden for lange kontraktar vil kollapse, men grunnen til at ein tilrår normpris er fordi
57 det gir mindre moglegheiter for å drive profittoverføring internt i eige konsern, og hindre
58 skattemotivert tilpassing.
59
- 60 6. Utover dette meiner vi at det kan vere aktuelt å sjå den nye skatten i samanheng med den
61 sjablongmessige fastsetting av formues verdi på gamle konsesjonar som har auka
62 skattetrykket på ein del små oppdrettsselskap.
63

U33: Krisepakkelov nå!

Forslagsstiller: Sør-Varanger SV

Koronapandemi, finanskriser, oljekrise, strømkrise, og i grunn hvilken som helst annen krise som ser ut til å skylle over et næringsliv som er konsekvent uforberedt på alle mulige former for større svingninger i markedene; tett etterfulgt av eksempler på at aksjeselskaper som har mottatt store kriseutbetalinger betaler ut større beløp i lønn, bonuser og aksjeutbytte rett i etterkant. Dette er bakteppet for at det er behov for en krisepakkelov som skal regulere rettigheter aktører i næringslivet har i forbindelse med uforutsette kriser av større karakter, hvilke krav til drift og resultater som legges til grunn, samt klausuler for tilbakebetaling av utbetalte beløp.

Samfunnet har over de siste tiårene bidratt med milliarder til bedrifter og konsern, av fellesskapets midler, samtidig som disse betaler ut enorme summer i bonuser til ledelse, og avspiser ansatte med smuler fordi det er «krise». At fellesskapet kontinuerlig skal redde et næringsliv som strengt tatt, etter kapitalistiske prinsipper, burde klart seg selv eller dødd, uten at det stilles strenge krav til bruken av pengene, er ganske enkelt helt urimelig.

Sosialistisk Venstreparti vil:

- At det utarbeides en krisepakkelov som skal regulere krav og rettigheter næringslivet har i møte med større, midlertidige kriser, samt sanksjoner disse og deres ansvarlige ledere kan møtes med ved misbruk.
- At kun bedrifter som betaler skatt til Norge skal kunne ha muligheten til å søke om kriseutbetalinger.
- At det skal være et krav at bedrifter som skal motta krisestønad må ha tariffavtale.
- At det skal være forbud mot utbetaling av bonuser og utbytter til aksjonærer og direksjonen (ledelsen) i bedriftene i samme regnskapsår som stønaden utbetales.

U34: Styrk sjukehusa no!

Forslagsstiller: Vestland SV

Helseføretaksmodellen vart innført 1.1.2002. Vedtaket, gjort av FrP, Høgre og Ap, sette marknadsøkonomi i sentrum for drift av sjukehusa. Pasientane vart kundar og stykkprisfinansiering etter diagnosar vart innført som ein del av grunnlaget for drifta av sjukehusa. Nedlegging og sentralisering av lokalsjukehus vart drive gjennom med mellom anna reduksjon av mengda sjukehussenger som resultat. Dette har svekka beredskapen i sjukehussektoren kraftig, og ført til overbelegg og korridorpasientar på mange sjukehus.

20 år etter innføringa av helseføretaksmodellen oppnemnte regjeringa i februar 2022 eit utval som skal greie ut forslag til endringar i modellen. Utvalet skal levere si utgreiing i slutten av mars 2023.

Mange av punkta i mandatet er gode og viktige, som å redusere marknadstenkinga sin plass i styringa av helseføretaka. Men føretaksmodellen er sjølv eit utslag av marknadstenking, der staten er eigar og føretaka skal styrast som bedrifter. Så lenge utvalet ikkje kan rokke ved dette, vert tiltaka berre symptomlindring. SV vil difor at ein i oppfølginga av Sjukehusutvalet må føreslå at ein tek med seg arbeidet som er gjort inn i ein prosess der ein kan demokratisere sjukehusa og sikre eit likeverdig spesialisthelsetilbod i heile landet. Då kan vi sikre mindre privatisering, tilstrekkeleg finansiering og ei helseteneste der samhandling ikkje vert eit ord for festtalene, men noko pasientane merkar på si pasientreise.

I sjukehustalen 17. januar peika helseminister Ingvild Kjerkol på kor viktig det er å halde på fagfolka i sjukehusa og rekruttere nye fagfolk, og at vi må legge til rette for god bruk av fagfolka sin kompetanse ved hjelp av teknologi, oppgåvedeling, forskning og innovasjon. Det er sjølv sagt rett, men dette skjer ikkje over natta og ikkje utan ressursar til omstilling, og til at fagfolka skal sleppe å springe beina av seg til denne framtidsvisjonen er på plass.

SV ønskjer ein forvaltningsmodell som sikrar pasientar, tilsette og det faglege innhaldet i sjukehusdrifta, og som styrkar drifta av sjukehusa på både nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

U35: Språkleg rettferd i skulen

Forslagsstiller: Vestland SV og Rogaland SV

Kunnskapsminister Tonje Brenna kjem snart med framlegg til ny opplæringslov til Stortinget. SV vil ha ei opplæringslov som sikrar nynorskelevane ein nynorsk kvardag!

I dag sit nynorskelevar i klasserommet med skriveprogram som gir dei raude strekar under ord dei skriv rett, appar som ikkje finst på nynorsk og andre verktøy som gjer at lese- og skriveopplæringa deira blir meir mangelfull og langt dårlegare enn den opplæringa jamaldringar som skriv bokmål får. Mangelen på nynorsk i det digitale klasserommet skadar ikkje berre nynorskelevane, men det stikk også kjeppar i hjula for sidemålsundervisninga til bokmålslevane.

Læremiddel er i dag omfatta av det såkalla parallellitetskravet om at dei må finnast på både nynorsk og bokmål, til same tid og pris. Når det blir så mange digitale element i tillegg til den trykte læreboka må ny opplæringslov henga med i skulekvardagen.

Parallellitetskravet må gjelda for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for opplæringssiktemål. Skriveprogram som skal brukast i norsk skule, må støtta både nynorsk og bokmål utan atterhald.

Elevane våre fortener språkleg rettferd!

SV meiner at:

- Parallellitetskravet må gjelda for alle digitale og ikkje-digitale læringsressursar og verktøy som er laga for opplæringssiktemål.
- Skriveprogram som blir brukte i skulen, må stø både nynorsk og bokmål.

U36: Gjer ord til handling: Vern Sandsfjordsområdet!

Forslagsstiller: Rogaland SV

Suldal kommune i Rogaland er i ferd med å revidera kommuneplanen. Her er det kome forslag som store omdisponeringar av areal langs den nasjonale laksefjorden Sandsfjorden.

Det delvis kommunaleigde Wind Works Jelsa har planar om å etablera verdas største tørrdøkk for havvindmøller ved fjorden. Dei seier at dei skal gjenbruka det gamle steinbrotet, men dei vil også veksa inn i nye uberørte område og stenga hovudskipsleia. For å frigi plass til vindmølleindustrien vil det som nå er Europas største opne steinbrot, Norsk Stein, flytta inn i eit nytt 2800 da stort skogsområde med rikt dyre- og fugleliv. Lenger inne i fjorden vil Sveholmen Shipping etablera eit steinbrot i Sauaskolten på det strekket der Sandsfjorden er på sitt smalaste. Kombinert med bygging av ny tømmerkai på Berakvam er det snakk om eit 3,5 km langt strekke med strandsone som ikkje vil vere tilgjengeleg for ålmenta. Av desse er 2,5 km ny nedbygging. Naturinngrepa vil vera store og omfattande og me fryktar at den nasjonale laksefjorden, Sandsfjorden, vil bli omforma til ein industrifjord.

Sandsfjorden står i fare for å mista det biologiske mangfaldet. Det vil bli utslepp av sediment frå to gigantiske steinbrot og utslepp frå vindmølleproduksjon. Det er snakk om forureining i form av mellom anna støv, støy, lys og sprenggassar. Erfaringane frå det nåverande steinbrotet syner at Norsk Stein ikkje klarer å demma opp for avrenning til fjorden når nedbørsmengda er stor. Siltgardina ved kaianlegget strekkjer seg berre 4 meter i djupet, og dokumentasjon frå fjordbotnen viser omfattande steinstøvsedimentering etter om lag 40 år med drift på Norsk Stein Jelsa sitt anlegg. Om uttaksområdet nå skal bli nær tre gonger så stort er me uroa for konsekvensane for fjorden. Naturreservatet på Kjølvikskorpa, verneområdet på Foldøy, Øyna naturreservat, djupvasskorallreva, gytefelt for torsk, villaksbestanden, rekefelt, tareskogane og områda med ålegras er truga. Etter planane vil Norsk Stein halda fram i nytt ope brot og dermed blir skogsområda også raserte. Det er snakk om eit område på 2800 dekar med myrar og skogstjern, område med rik edellauvskog, gammal fin furuskog og store gamle tre som blir skrapa bort før Norsk Stein startar produksjonen. Området har eit rikt og veldokumentert fugle- og dyreliv. I vassdraget Tysingsvatnet - Slåttevatnet - Økstrafjorden har det blitt gjort funn av elvemuslingar og ål. Med statusen som nasjonalt laksevassdrag følgjer eit særleg vern og eit føre-var-prinsipp som skal sørgje for fortsatt gode levekår for den nå raudlista villaksen. SV meiner at dei store naturkonsekvensane gjer at ein ikkje kan gå inn for desse planane slik dei føreligg nå.

Statsforvaltaren i Rogaland har påpeika at konsekvensutgreiingane for desse store naturinngrepa både er mangelfulle og underestimerer naturverdiane i området. Verda står i ei naturkrise som er tett samanfiltra med den pågåande klimakrisa. Nedbygging av natur er ikkje noko ein kan ta lett på, og ein kan heller ikkje lenger lena seg på at ein ikkje visste betre. Me er avhengige av at politiske avgjerder om potensielt massiv nedbygging av natur blir gjort med tilstrekkeleg kunnskapsgrunnlag på plass. Folkehelseperspektivet og konsekvensar for naboar av langvarig eksponering for kvartshaldig støv, støy, lysforureining og tap av landskap og rekreasjonsområde er heller ikkje tilstrekkeleg opplyst.

47 Forslagsstillarane estimerer at denne omfattande satsinga på industri og steinbrot på
48 Berakvam vil kunne føra til 1000 nye arbeidsplassar, gjerne meir. Windworks Jelsa har eit
49 mål om produksjonsstart i 2028. Korleis Suldalssamfunnet skal huse denne eksplosive
50 veksten av arbeidsplassar framstår uklart. Infrastrukturen, vegar, bustader og offentlege
51 tenester er ikkje dimensjonert for denne utviklinga. Korleis ein skal få tak i kvalifisert
52 arbeidskraft til ein utkantkommune er òg eit spørsmål som står ubesvart. SV meiner at
53 produksjon og samanstilling av havvindmøller bør føregå ved allereie etablerte industrianlegg
54 langs kysten, der ein har tilgang på nødvendig arbeidskraft og infrastruktur. SV stiller seg
55 positive til ein prosess der ein ser på god etterbruk av steinbrotet på Berakvam til grøn
56 industri som ikkje medfører omfattande ny nedbygging av natur.

57
58 Me veit at verda står i ei naturkrise. Med den ferske naturavtalen frå Montreal i handa må
59 norske politikarar vise at me meiner alvor og ta omsut for særlege nasjonale verdiar slik som
60 de nasjonale laksefjorden Sandsfjorden representerer. Det er på tide å gjera ord til handling!
61

U37: SV fordømmer Tyrkias brudd mot internasjonal rett og menneskerettigheter

Forslagsstiller: Rogaland SV

Tyrkia har under President Erdoğan beveget seg i en autoritær retning hvor ytringsfriheten og organisasjonsfriheten stadig blir innskrenket. Tyrkiske myndigheter har brukt antiterrorlovgivning til å fengse flere ledende journalister, menneskerettighetsforsvarere, og politiske motstandere med tiltaler basert på tilknytning til terrorgrupper eller propaganda for terrororganisasjoner. Pressefrihetsorganisasjoner har advart mot en ny lov mot desinformasjon som legger opp til utstrakt sensur og kriminalisering av journalistikk, og at det er en spesielt bekymrende utvikling i opptakten mot valget i mai 2023.

Ifølge Human Rights Watch har den tyrkiske regjeringen i 2022 fortsatt en kampanje for å kriminalisere det kurdiske opposisjonspartiet Peoples' Democratic Party (HDP), som har 56 seter i det tyrkiske parlamentet. En tiltale mot HDP tatt ut i landets konstitusjonelle domstol søker å bannlyse 451 politikere og partimedlemmer fra politisk aktivitet i 5 år og å beslaglegge partiets eiendeler, som i praksis kan føre til en nedstengning av partiet like før valget.

Tyrkia har de siste årene ført en aggressiv utenrikspolitikk med militære angrep og okkupasjon av områder i Syria og Irak som grenser til Tyrkia. Det er rapportert om pågående og omfattende menneskerettighetsbrudd mot sivilbefolkningen av tyrkiske styrker og tyrkisk-allierte militære grupper i områder kontrollert av Tyrkia. Ifølge en FN-oppnevnt undersøkelseskommisjon har Tyrkia ansvar for å overholde menneskerettigheter og beskytte sivilbefolkningen i områder de kontrollerer i Syria. Kommisjonen konkluderer at det er rimelig grunn til å tro at tyrkiske angrep mot Syria i i første halvdel av 2022 utgjør krigsforbrytelser. Tyrkiske angrep mot mål i Syria i november 2022 drepte minst 10 sivile og har ført til en drastisk forverring av den humanitære situasjonen for sivilbefolkningen.

SV fordømmer de gjentatte bruddene mot internasjonal rett og menneskerettigheter begått av tyrkiske myndigheter både mot egen befolkning og mot sivilbefolkningen i naboland. SV er sterkt bekymret for den stadige innskrenkingen av ytringsfrihet og organisasjonsfrihet i landet, og SV fordømmer den systematiske forfølgelsen av journalister, menneskerettighetsforsvarere, og politiske motstandere i Tyrkia.

SV anerkjenner at Tyrkia har legitime sikkerhetsutfordringer og en rett til å forsvare seg selv og egen befolkning, men anser at de gjentatte angrepene og okkupasjonen av områder i Syria og Irak er fullstendig uproporsjonale tiltak som utgjør et klart brudd på folkeretten. Konflikten må løses gjennom politiske og diplomatiske tiltak i tråd med internasjonal rett.

SV krever at norske myndigheter:

- Fordømmer tyrkiske myndigheters bruk av antiterrorlovgivning til å straffeforfølge og fengse legitime politiske motstandere, journalister, og menneskerettighetsforkjempere.

- 47 • Bruker diplomatiske og offentlige kanaler for å legge press på Tyrkia for å løslate
- 48 politiske fanger, og for å forhindre en ulovlig nedstengning av HDP.
- 49 • Jobber aktivt for å styrke ytringsfriheten og organisasjonsfriheten i Tyrkia.
- 50 • Fordømmer de folkerettsstridige tyrkiske angrepene mot mål i Syria og Irak og de
- 51 pågående menneskerettighetsbruddene mot sivilbefolkningen i områder i Syria og Irak
- 52 kontrollert av Tyrkia.
- 53

U38: En rettferdig asylpolitikk

Forslagsstiller: Rogaland SV

I Norge lever en gruppe mennesker i en uverdig og uholdbar situasjon. De er ureturnerbare asylsøkere som har bodd på mottak årevis, noen over 20 år med livet på vent. De får ikke bli, men kan ikke returnere. De har ikke rett til å arbeide, og har heller ikke rett til skolegang og utdanning. De får bare helsehjelp hvis situasjonen er livstruende, og hvis de flytter ut fra mottaket mister de den lille støtten de har til livsopphold.

Disse menneskene lever et liv i limbo, uten håp om ei framtid for seg selv.

8. januar ble Yemanedagen markert flere steder i landet. Dagen er tilegnet Yemane som bodde store deler av livet på mottak, og som døde ensom på Bømlø etter 25 år med livet på vent. Initiativgruppen for markering av Yemanedagen 2023 kommer fra organisasjonene Rettferdighet i asylpolitikken (RiA), Mennesker i Limbo (MiL), organisasjonen Awa United, Internasjonal Kvinneliga for fred og frihet (IKFF) og Norge Kristne Råd.

Arrangementene de forskjellige steder støttes fra ulike parti og organisasjoner, fra LO, Norsk Folkehjelp til Kirkens Bymisjon og bispedømmer rundt om i landet. SV stiller seg bak et felles krav om et mer human og rettferdig asylsystem. SV mener at:

- Engangsløsningen må evalueres og utvides.
- En ny varig løsning for lengeværende og ureturnerbare asylsøkere må vedtas med 5 års grense og være uavhengig av alder.
- Til engangsløsningen er utvidet og en ny varig løsning er på plass må ureturnerbare få rett til grunnleggende menneskerettigheter.
- Alle som får DUF- nummer i Norge automatisk skal få et D-nummer, slik at de blir del av folkeregisteret og kan delta i samfunnet i større grad. Dette er viktig med tanke på nasjonal sikkerhet, tilgang til offentlige tjenester, forskning og den enkeltes verdighet.

SV mener det må være en grense for hvor lenge mennesker kan leve uten rettigheter i Norge, og stiller seg bak kravene om en mer human og rettferdig asylpolitikk. SV ber regjeringen følge opp kravene, og bidra til en mer human og rettferdig asylpolitikk nå.

U39: Vern om rettsstaten og urfolksrettigheter

Forslagsstiller: Samepolitisk Råd i SV

Det har nå gått over 500 dager siden reindriftssamene på Fosen vant sin sak i Høyesterett. Dommen slår fast at vindkraftutbyggingen utgjør et brudd på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 om rett til kulturutøvelse. For reinbeitedistriktet er det selvsagt krevende at saken drar enda lenger ut i tid. For det samiske samfunnet er det krevende å opprettholde tillit til rettsstaten når regjeringen ikke følger opp en dom i vår høyeste rettsinstans.

Vindkraftverket drives i dag på ugyldig konsesjon. Ettersom Høyesterett konstaterte at samenes rettigheter ble krenket gjennom tillatelsene til vindkraftverkene på Storheia og Roan, innebærer det at menneskerettighetsbruddet er pågående så lenge retten til kulturutøvelse ikke kan oppfylles. Staten plikter å stanse menneskerettighetsbruddet så fort som mulig. Videre har staten også en menneskerettslig reparasjonsplikt, som innebærer å reparere og legge forholdene til rette slik at retten til kulturutøvelse igjen kan oppfylles.

Reindrift er en viktig bærer av samisk språk og kultur, og sørsamisk språk er ifølge UNESCO alvorlig truet. Dagens situasjon er derfor uholdbar. Menneskerettighetsbruddet kan kun opphøre ved at Roan og Storheia vindkraftverk blir revet og at området tilbakeføres til naturen, slik at reindriftssamene igjen får tilgang til sine tradisjonelle landområder.

SV har over lengre tid arbeidet politisk med Fosen-saken. Blant annet stilte våre stortingsrepresentanter 8 spørsmål direkte knyttet opp mot Fosen-saken i Stortingets spørretime den 12. oktober 2022. Sju statsråder, Justis- og beredskapsminister, Finansminister, Landbruks- og matminister, Helse- og omsorgsministeren, Barne- og familieminister, Utenriksministeren og Olje- og energiminister, måtte svare på spørsmål om hvorfor regjeringa så langt ikke har fulgt opp Høyesterettsdommen.

SV vil så lenge det er nødvendig fortsette sitt arbeid for å støtte de samiske reindriftsutøverne på Fosen, trygge urfolks rettigheter, og sikre at Norge ikke blir et samfunn der utøvende makt kan se bort fra domstolsavgjørelser som de ikke liker. Hvis våre myndigheter ikke følger opp rettskraftige dommer fra Høyesterett, er det en trussel mot rettssikkerheten for oss alle.

SV mener at:

- Regjeringen snarest må sørge for at Høyesteretts dom etterleves, slik at det pågående menneskerettighetsbruddet stanses.
- Regjeringen må oppfylle statens menneskerettslige reparasjonsplikt, slik at Fosen-samenes rett til kulturutøvelse kan gjenopptas.

U40: Stortinget har en historisk mulighet til å avslutte fornorskningen

Forslagsstiller: Samepolitisk Råd i SV

Etter forslag fra SV satte Stortinget i 2018 ned Kommisjonen for å granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner (Sannhets- og forsoningskommisjonen). Siden da har Kommisjonen arbeidet med å gjøre en historisk kartlegging som beskriver norske myndigheters politikk og virksomhet overfor samer og kvener/norskfinner både lokalt, regionalt og nasjonalt, og med å undersøke virkningen av fornorskningsspolitikken. Senere inkluderte kommisjonen også skogfinner i sitt mandat. 1. juni 2023 skal Kommisjonen levere sin rapport, hvor de også vil foreslå tiltak som bidrar til videre forsoning.

Etter at kommisjonen har gjennomført grundige arkivundersøkelser, avholdt folkemøter og tatt imot over 750 vitnesbyrd om fornorskning, diskriminering og hets fra enkeltmennesker, fastslår leder av Kommisjonen, Dagfinn Høybråten, at fornorskningen fortsatt pågår og at den er en reell trussel mot overlevelsen til samisk språk og kultur. (<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/kEpqVv/hoeybraaten-slipper-samisk-bombe-fornorskningen-paagaar-fortsatt>)

Samiske barn og unge blir fra tidlig alder vant til en virkelighet hvor deres rett til kulturutøvelse trues og brytes av inngrep i deres tradisjonelle landområder, retten deres til utdanning i og på eget språk ikke oppfylles, og hvor hets og diskriminering er en del av hverdagen. Kvenske og skogfinske barn og unge har også erfaringer med manglende oppfyllelse av sine rettigheter som nasjonal minoritet. Samtidig lever store deler av majoritetsbefolkningen i uvitenhet både om fortidas fornorskning og om dagens situasjon. Hele det norske samfunnet lider et stort tap av kultur og mangfold ved at språk og kultur systematisk er fornorsket og svekket.

Det er med store forventninger at SV venter på Kommisjonens rapport. Når funnene og anbefalingene fra rapporten er lagt frem, er det opp til Stortinget å sørge for at tiltakene til forsoning som foreslås blir realitet og at fornorskningen og dens ettervirkninger avsluttes. Stortinget har også et ansvar for å sette kunnskap om fornorskingens konsekvenser på dagsorden slik at majoritetssamfunnet får en bedre kollektiv forståelse av historie og samtid. Det er også viktig at Sametinget, som samenes demokratisk valgte representanter, blir tungt involvert i myndighetenes behandling av rapport og utforming av tiltak.

Det viktigste forsoningsarbeidet norske myndigheter kan gjøre er å avslutte den fornorskende politikken som fortsatt pågår. Det holder ikke å bare erklære fornorskingspolitikken som avsluttet, når det tas fortsatt politiske avgjørelser med fornorskende effekt. Slike avgjørelser tas i dag på så ulike felter som for eksempel skolepolitikk, næringspolitikk og helsepolitikk. Hvis noen forsoning skal finne sted må norske myndigheter omstille seg til at all politikkutforming i langt større grad enn nå må innebære at man identifiserer samiske interesser, og skrur sammen politiske vedtak på en sann måte at de som et minimum ikke har negativ effekt på samisk språk, kultur og næringer.

48 **SV mener at:**

49

- 50 • Stortinget må sørge for at tiltakene til forsoning som foreslås blir realitet og at
- 51 fornorskningen og dens ettervirkninger avsluttes.
- 52 • Stortinget må sørge for at majoritetssamfunnet får en bedre kollektiv forståelse av
- 53 fornorskingens historie og konsekvenser.
- 54 • Tiltak som iverksettes må ha bred forankring i samiske miljø, herunder Sametinget,
- 55 samt i kvenske/norskfinske og skogfinske miljø. Det er det disse samfunnene selv
- 56 som må få bestemme hvor veien videre skal gå.
- 57